

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilno avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljate je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10— K
pol leta . . . . . 5— „
četrt leta . . . . . 2:50 „
posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštne 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
„ „ „ dvakrat . . . 12 „
„ „ „ trikrat . . . 10 „
za nadaljna izvršenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštne.

Trnjeva pot ljudskošolskega učiteljstva.

Poroča državni poslanec dr. Ravnihar.

Zakon z dne 14. maja 1869, št. 62 drž. zak., odnosno zakona z dne 2. maja 1883, št. 53 drž. zak., ki ga nakratko imenujemo državni šolski zakon, ima v svojem § 55. določilo: »najmanjše prejemke, izpod katerih ne sme iti nobena šolska občina, je odmeriti tako, da učitelji in podučitelji brez ovirajočih postranskih opravil posvečajo vso svojo silo poklicu in da morejo učitelji še vzdržavati krajevnim okoliščinam primerno svojo rodbino.«

To je eno izmed razteznihi določil, ki so tako priljubljena v naši zakonodaji. Preveč greši na svoj dobri smisel in pa na poštenosti ljudi. Poštenjak bo tudi sedaj veljavno besedilo § 55. razlagal tako, kakor je bil z njim zakonodajalec pošteno mislil urediti službene prejemke učiteljstva. Za normalnega človeka je čisto jasno, da ne gre morda za eksistenčni minimum in tudi ne za plačo kakega manualnega delavca, ampak za udobno preživljanje duševnega delavca in njegove rodovine. Duševnega delavca in njegove rodovine potrebščine so vse drugačne, nego one navadnega delavstva. Ne samo, da mora »stanu primerno« živeti, kakor se glasi ta fraza; poleg zadostne telesne prehranitve potrebuje še v veliko višji meri duševne hrane zase, pa tudi za svojo rodovino. Pravo mero za visokost prejemkov je torej prav lahko dobiti, zlasti če primerjamo prejemke duševnih delavcev ostalih kategorij javnega uradništva. Treba je torej le pošteno tolmačiti zakon, pa bi ne bilo treba prav nobene izpremembe na njem. Toda ravno, ker si vsi žele izpremembe § 55. v točnejši in jasnejši obliki, mi je to dokaz, da deželne uprave ne morejo ali pa nočejo pogoditi duha zakona. Še markantnejše se kaže ta neskladnost pri § 56. leg. cit., ki določa, da je uravnati pokojnine učiteljstva ter njihovih vdov in sirot po pravilih, ki veljajo za državne uradnike. Ali se je že kdaj katera deželna uprava zavedla, da ima tu naravnost slušati striktno zapoved zakona? Ali se je že temu li onemu deželnemu odboru oglasila vest, da bi poslušen jasnemu besedilu zakona — stavil predlog, ki bi v polni meri odgovarjal državnemu zakonu?

Ministrski predsednik grof Stürgkh je dejal učiteljski deputaciji, ki smo bili z njo pri njem tudi poslanci, da bi izprememba § 55. malo koristila učiteljstvu, češ, da je državni ljudskošolski zakon le takozvani okvirni zakon in da dežele razmere lahko uredi poljubno, samo da so v »okviru« zakona. S tem ni ministrski predsednik na glasil nič drugega, kakor da je državni zakon v tej točki gotovo — nezadosten. Ta konstatacija nam pa ne more in ne sme zadoščati. Obstati pred mrtvo črko zakona ter skomigniti z ramo je kaj komodno stališče, toda za vladu, ki mora čuvati nad zakoni, ki mora skrbeti za dobre zakone, tako stališče ni posebno častno. Pravilo bi bilo — če že moramo ostati pri »okvirnem« zakonu — da napravimo ta okvir tako ozek, da nobena druga razlaga, ki bi ne odgovarjala pravilno zamišljenemu smislu zakona, ne bo mogoča; ali pa odpravimo sedanji sistem sploh ter na državo, ki si v državnem osnovnem zakonu z dne 21. decembra 1867 prilašča najvišjo oblast v vodstvu in nadzorstvu vsega šolstva. V obeh smereh se gibljejo v dr. zboru od raznih strank vloženi predlogi.

Vidi se, da na vseh plateh pripoznavajo nevednost sedanjega položaja in veliko nujnost skorajšnji odpomoči. Da stvar ne gre tako naprej, kakor bi radi prijatelji ljudskošolskega učiteljstva, dati dregamo venomer, so krive deloma nezdrave razmere v našem parlamentu. Najenostavnejša predloga potrebuje nekaj polžev let, predno postane zrela za uzakonitev. Zastareli opravični red, izredno veselje do mnogo govorenja, ki pa je namenjeno manje zbornici kakor domačemu časopisju, nekaj demagogije — vse to in še drugo ne dopušča nagle rešitve. Trikrat je treba premisliti testo v zbornici, v odsekih mu pridenejo novega kvasa, in tako premečkana stvar dobijo avstrijske narodnosti največkrat kot neužitno pecivo na mizo. Seveda je pa vsaka zadeva tudi »političum«. Četudi vsestransko pripoznavajo stvarno upravičenost tega ali onega predloga, se končno vsak klub vpraša, je li tudi s političkega stališča umestno, prepustiti predlog ali pustiti zavleči njega rešitev, dokler ne puste, da pade.

Takih zadržkov imamo iskati tudi na poti, ki jo hodijo predlogi za izpremembo § 55. in odnosno predlogi za odpomoči sedanji mizeriji. Poleg naravnih neprijateljev

šol in učiteljstva, ki sede na skrajni levici zbornice na klopih nemške krščansko-socialne stranke in v sredini na stolčkih slovenskega kluba, igra politika veliko svojo vlogo. V pošteved pride predvsem volja ali nevolja vlade, ki pod njo ždita poljski klub in nemški Nationalverband. To se je videlo pri znanem Pacherjevem predlogu, ki pravi: »V finančnem načrtu za prihodnje finančno dobo, je vsako leto ustaviti 20 milijonov kron v svrhu izboljšanja plač na javnih ljudskih in meščanskih šolah z izpričevalom o učiteljski sposobnosti nameščenih učiteljskih oseb. Ta znesek je porazdeliti na posamezne kronovine in dežele po razmerju števila definitivno nameščenih učiteljskih oseb.« — Finančni odsek je pritril predlogu. Ko pa je v zbornici imel priti na vrsto, so ga predlagatelji na pritisk vlade umaknili in izzvenel je v pohlevno resolucijo. Posmeh na eni in ogorčenje na drugi strani sta bila glasna spremljevalca nemško-nacionalne retirade. Pa naj kdo trdi, da taki predlogi, ki že vnaprej kažejo na neuspeh, nimajo demagoškega namena! — Češkim Nemcem je bila poleg tega povod za nasprotovanje — svojemu lastnemu — predlogu domača politika. Kakor znano, so češki Nemci z obstrukcijo preprečili delovanje češkega deželnega zbora. Upajo tem potom izsiliti od Čehov — risum teneatis — »ravnopravnost«. Z izstradanjem češkega ljudstva nameravajo to doseči. Pričakujejo med drugim, da bo tudi gladni češki učitelj pomagal omehčati češke politike, da bodo prizanesljivejši napram nemškemu postulatoma. Ako bi pa državni zbor s pomočjo fin. ministrstva učiteljstvo nasilil, potem je češkim Nemcem odvzeto eno najizdatnejših sredstev za pritisk na češke politike, ki bi potem lažje čakali na dobo, ko bo izstradano nemško ljudstvo zahtevalo od svojih voditeljev — odnehati od obstrukcije!

Jako nevarna nasprotnica določnejši obliki § 55. je — avtonomija, češ, to je izljučno zadeva kronovin in dežel, zategadelj ne dopuščajo nobenega vmešavanja s strani centralnega parlamenta. Naravnost neverjetna je ta argument., neverjetna zaradi tega, ker nastaja prav pri relativno tako neznamenitih zadevah kakor je izprememba dotičnega paragrafa. Ako so gospodje tako zagrizeni avtonomisti in nasprotniki centralizmu, potem se je mnogo bolj čuditi, da sploh posečajo centralni parlament in

sklepajo dan na dan zakone, ki posegajo v avtonomijo kraljestev in dežel. Tudi § 55. sedanje oblike krši avtonomijo, a vzlic temu ga respektirajo in uporabljajo, dasi po svoje. Avtonomistom na čelu so Čehi in Poljaki. Znano je, da je poslanec češki učitelj Konečný bil celo siljen odložiti mandat v šolskem odseku, ker je zagovarjal izpremembo § 55. Seveda se bodo tega stališča oklenili tudi poslanci drugih dežel zlasti oni, ki se ne bodo hoteli izdati kot — nasprotniki šole. Avtonomija — dober izgovor!

Predlagana izprememba § 55. se giblje skoro v vseh predlogih v tej smeri, da je minimalne prejemke, izpod katerih ne sme iti nobena dežela (šolska občina), odmeriti enako prejemkom c. kr. državnih uradnikov štirih spodnjih činovnih razredov v smislu vsakokratno objavljenih zakonitih določil. Tako n. pr. se nakratko glasi predlog nemškega Nationalverbanda, ki utemeljuje svoj predlog nekako s temi razlogi: »Velika razteznost določbe § 55. drž. ljudskošolskega zakona glede odmerje učiteljskih plač je imela za posledico, da razne kronovine svoje učiteljstvo plačujejo različno. Te razlike pa ne moremo opravečati z razliko v cenah potrebščin, je marveč vzrok, da je v krogih učiteljstva velika nezadovoljnost. Nedostatek natančne določbe v navedenem paragrafu je pa tudi vzrok, da so učiteljske plače v nekaterih kronovinah v ostrem nesoglasju s potroški za preživljanje, kakor bi bilo to primerno učiteljskemu stanu. To nesoglasje je tem ostrejšje, ker so bile učiteljske plače ponajveč normirane v dobi, ko cene življenjskih potrebščin niso dosegle one višine kakor danes. Zaradi draginje je neštivilno učiteljskih rodovin prišlo v stiske, katere odstraniti je neodložljiva dolžnost vzdrževalcev šole. Da se ugotovi gotova, vsakega samovoljnega tolmačenja svobodna podlaga učiteljskim prejemkom, da se hkratu spravi v sklad najmanjša mera letnih dohodkov z dejanskimi potrebščinami, zahteva učiteljstvo že leta in leta, da se ga v prejemkih izenači s c. kr. drž. uradniki štirih spodnjih činovnih razredov. Tako izenačenje ni samo opravičeno zaradi predizobrazbe, ampak tudi z ozirom na naporno stanovsko delo učiteljev. Več kakor tri petinke vsega učiteljskega osebja nima s 40. službenim letom niti plače, kakor je določena po najvišji stopnji X. čin. raz-

LISTEK.

† Edmund Lachainer.

Neizprosna smrt je zopet posegla med učiteljstvo: dne 8. marca t. l. je preminul Edmund Lachainer, strokovni učitelj na meščanski šoli v Postojni. Rajnik je bil učitelj-trpin, ki mu je le redkokdaj posijal žarek sreče na trnjevo pot življenja. Porodil se je leta 1852. v Ljubljani, in že v zgodnji mladosti ga je zadel prvi udarec usode. Njegova mati, ki je vodila gostilnico na Sv. Jakoba trgu, je izdihnila zadeta od roke morilčeve. Kako silno se je vtisnil na prizor v dušo mladeniču — sinu, ki je prihitel prepozno na krvavo prizorišče! — Ko je Lachainer napravil maturo na ljubljanski realki, je vstopil kot prostovoljec k vojni mornarici. Pri vojakih je ostal več let ter dosegel stopnjo častnika. Še zdaj na stara leta je kazal njegov moški odločni nastop nekdanjega vojaka, in zagorela njegova polt je še zdaj pričala, da je nekdanj prebroduaril veliko sveta pod žgočim solncem južnih krajev. Spričo boleznj pa je moral popu-

stiti naporno službo pomorščaka ter se je vrnil zopet v Ljubljano, kjer je dobil mesto asistenta na realki. Ker ni mogel nadaljevati svojih študij na vseučilišču, je napravil izkušnjo za ljudske šole in pozneje tudi za meščanske šole. Služboval je nato na ljudski šoli v Škofji Loki in v Kranju, kjer je tudi poučeval v risanju na tamošnji gimnaziji. A neprijazna usoda mu je zdaj zadala drugi silni udarec: njegovi ženi in dvema otrokoma (iz prvega zakona) se je omračil um. Kaj čuda torej, da je tudi mož sam skoraj podlegel pod silnimi udarci! Moral je začasno v pokoj. Ko se je drugič poročil, se je obrnil z Gorenjske na Notranjsko. Dobil je zopet službo učitelja v Senožečah, a odtod je prišel na nadučiteljsko mesto v Nadanjem Selu pri Št. Petru. Leta 1909. pa se mu je izpolnila iskrena želja, da je dobil mesto strokovnega učitelja na meščanski šoli v Postojni. Tu je nanovo oživel — kakor je sam rad naglašal — saj mu je bilo treba poučevati samo v tistih predmetih, za katere je imel posebno veselje in usposobljenost. Toda dnevi zadovoljnosti so prišli prepozno: preveč so že upognili viharji hrast, in ni se mogel več vzpeti pokonci.

Naduhi, ki ga je že dolgo mučila, se je zadnji čas pridružil še vnetje oprsne mreine, in pod tem zadnjim udarcem se je zgrudil — za vedno.

Dne 10. marca so ga odnesli k večnemu počitku ob spremitvi vse šolske mladine in 28 učiteljev iz bližnjih krajev. Izpreveda se je udeležilo tudi skoraj vse uradništvo in častno število postojnskih meščanov. Ob odprtem grobu je govoril poslovilne besede ravnatelj Josip Brinar, tovariši pevci pa so mu zapeli ganljivi žalostinki.

Tovariš Lachainer je bil izreden večšak v matematiki in risanju; še zdaj kot osivel mož je igraje reševal najtežje naloge iz višje matematike. Iz lastne priljubljenosti se je tudi izuril v mehaniki ter je — o priliki nekega poziva železniškega ministrstva — konstruiral bistroumno sestavljen stroj za avtomatično sklopjanje železniških voz. Toda njegov izum mu je prinesel samo zaslužen priznanje, a nobene koristi. Marljivo se je tudi ukvarjal s spisavanjem učne knjige o blagovnanstvu; toda delo je ostalo nedovršeno.

Veliko duševnih darov je naklonila stvarnica Lachainerju, a naložila mu je

tudi težko butaro nesreč in trpljenja. Pravo sliko o rajnem tovarišu si ohranimo, ako si napišem v srca: umrl je talent-mučnik!

J. B.

Iz umetniškega sveta.

Koncerti Glasbene Matice v Ljubljani dne 7. in 9. marca 1913.

Po devetnajstih letih je hotela Glasbena Matica zbuditi spomin na svoje triumfalne dunajske koncerte in je segla v ta namen po takrat izvajani svetovno znani Dvořakovi baladi »Mrtvaški ženini«. Narodni pravljici o mrtvaškem ženinju je dal češki pesnik Erben pesniško obliko, dočim je Dvořak z njo ustvaril glasbeno delo izrednih lepot.

Vsebina: Noč. Ura enajst, vse že spi, le mlada deklica kleči pred podobo Mater božje in joka. Nima staršev, ne sestre ne brata, in ljubček je odšel ter tri leta ni sporočil, če še živi. Hipoma potrka nekdo na okno. Prišel je ženin, da jo še noč odvede na svoj dom. Ona gre z njim. Pregovori jo, da vrže proč molitvenik, in »za deset milj sta naprej«. Prav tako molek in križec, spomin pokojne

reda. To razmerje med prejemki učiteljev in onimi c. kr. drž. uradnikov pa se bo še poslabšalo v škodo prvih, ko bodo državni uradniki dosegli vsestranski priznani potrebno zvišanje temeljnih plač, odnosno aktivitetnih doklad. **Z ozirom na to, da je dobra vzgoja mladine v javnih šolah v umevnem interesu ljudstva ter da taka vzgoja prav bistveno zavisi od zadovoljnosti učiteljev in iz te izhajajočega veselja do stanu, ljudsko zastopstvo ne sme zamašiti ušes pravičnim željam, prihajajočim iz učiteljstva. V danem slučaju more tembolje storiti svojo dolžnost, ko se ne zahteva ničesar, kar v zakonu ne bi bilo že obljubljeno in gre dejanski samo za tolmačenje neke preveč raztezne določbe.**

Nemški socialisti predlagajo to-le izpremembo § 55.: »Ureditev zakonitih službenih dohodkov učiteljev in način njihovih prejemkov je stvar deželne zakonodaje, pri čemer naj veljajo ta načela: 1. minimalni dohodki, izpod katerih ne sme iti nobena dežela, naj bodo tako odmerjeni, da posvete učitelji prvega razreda (učitelji) in učitelji drugega razreda (podučitelji) vso svojo silo svojemu poklicu in morejo prvi po krajevnih okoliščinah tudi preživljati rodovino. Kot taki minimalni prejemki naj veljajo oni, ki pristojajo c. kr. drž. uradnikom XI., X., IX. in VIII. činovnega razreda, in sicer na prejemkih in aktivitetnih dokladah v smislu vsakokratnih ter v dotičnih krajih veljavnih zakonitih določil. Vsak učitelj in vsaka učiteljica z izpričevalom o učiteljski sposobnosti za ljudske šole mora — razen v disciplinarnih slučajih — najmanje doseči prejemne stopnje c. kr. drž. uradnikov, za katerih nameščenje je pogoji, da dovrše srednje šolo, s to-le službeno dobo: od pričetega 4. do dovršenega 9. službenega leta prejemne stopnje (plača in aktivitetna doklada) XI., od pričetega 10. do dovršenega 16. služ. leta prejemne stopnje X., od pričetega 17. do dovršenega 25. služ. leta prejemne stopnje IX. in od pričetega 26. do dovršenega 35. služ. leta prejemne stopnje VIII. čin. razreda. Ob zaračunanju službene dobe je od službenih let, ki jih je prebil učitelj v javni šolski službi pred izpitom o učiteljski sposobnosti, všteti dve leti ter je v dveh ali več kronovinah prebito službeno dobo imeti za eno in nepretrgano. Najkasneje eno leto po izpitu o uč. sposobnosti mora slediti stalno nameščenje. Za učiteljstvo z učno sposobnostjo za meščanske šole je določiti primeroma višje prejemke. Ravnateljem, nadučiteljem in voditeljem je dovoliti višje prejemke ali pa posebne funkcijske doklade, katerih izmera se ravna po številu šolskih razredov. 2. Učitelji morajo svoje službene dohodke prejeti neposredno od šolske oblasti ter ne smejo pobirati šolnine. 3. O pravočasnem in pravilnem izplačilu prejemkov čuvajo in razsojajo šolske oblasti.«

Ta predlog, kakor tudi vsi drugi enaki predlogi imajo dobesedno isto utemeljevanje kakor prej navedeni predlog nemškega Nacionalverbanda. Skoro vsi predlogi so bili tudi vloženi istega dne, namreč 21. julija 1911. Takoj v enih prvih sej novoizvoljene zbornice. To je najboljši dokaz enodušnemu spoznanju upravičenosti in nujnosti zadeve. Vzlic temu spoznanju pa še do danes ni prišla iz odseka. Pasivna resistencia vseh onih činiteljev, ki sem jih bil gori navedel. Upali smo, vsaj govorilo se je tako, da pride predlog v plenumu že v predvelikonočnem zasedanju na vrsto. Delati hočemo na to, da pride na dnevni red vsaj pred poletnimi počitnicami — ako ne bo rešen na drug način.

Kakor namreč že omenjeno, merijo zopet drugi predlogi na to, da bi država prevzela ali v celoti ali vsaj deloma stroške za vzdrževanje ljudskega šolstva. Nekaj takega je nameraval uvodoma omenjeni Pacherjev predlog, da država pri-

spevaja vsako leto 20 milijonov za zvišanje učiteljskih plač, in nekaj takega namera-va tudi predlog poslanec slovensko-hrvaškega kluba, ki hoče § 62. leg. cit. izpremeniti v tem smislu, da prispevaja država k zgradbam in vzdrževanju šolskih poslopij!

Zaradi kurioznosti naj ob tej priliki omenjam, da so poslanci hrvaško-slovenskega kluba vložili predlog na noveliranje drž. ljudskošolskega zakona iz l. 1869 v smislu teh-le načel: »Nad štiridesetletje trajajoča veljavnost drž. ljudskošolskega zakona iz l. 1869 ni prav jasno izkazala samo prednosti, ampak tudi nedostatke in škodo, ki je kmetiškiemu prebivalstvu posebno občutna. Izkušnja uči, da omenjeni zakon ni mogel izpolniti od vseh ljudskih plasti pričakovanih in upravičeno zahtevanih ugodnih uspehov z ozirom na splošno ljudsko izobrazbo. Temeljito noveliranje tega zakona z upoštevanjem onih načel, ki se ozirajo na vedno naraščajočo potrebo strokovne izobrazbe tako raznolikih ljudskih stanov iz mest in z dežele, je torej ne samo želeli, ampak je za deželo nujna potreba. Za vse kmetiško prebivalstvo, tako kmetiškega stanu kakor tudi mest po deželi, pridejo ob izpremembi ljudskega šolstva zlasti v poštev ta načela: 1. pričetek šolske obveznosti je določiti z dovršenim 7. letom otrok; 2. šolsko obveznost je določiti na polnih šest let. Zato pa je popolnoma upustiti one za otroke in za šolo tako kvarne olajšave za šolski obisk v poletnem času; 3. v ljudskih šolah na deželi, kjer to zahtevajo učne potrebe, gospodarske razmere prebivalstva, pota in vremenske razmere šolskega okraja, je na prošnjo občin ali krajevne šolske oblasti uvesti polnevni pouk; 4. na šolah po deželi je učni načrt tako izpremeniti, da se v zadnjih dveh letnikih uvede pouk o kmetijstvu na način, kakor je primeren starosti in pojmovanju otrok; 5. učni načrt na učiteljskih je razširiti in izpopolniti v tej smeri, da bodo učne osebe usposobljene, da morejo vsaj v glavnih panogah kmetijstva podati osnovne nauke; 6. po dovršeni šestletni šolski obveznosti mora slediti dveletni obvezni nadaljevalni pouk, ki temelji na razmerah po deželi in na potrebah stanov istotam; 7. primerne učne knjige kakor tudi druga, kmetijskemu pouku potrebna učna sredstva je oskrbeti pravočasno. Tega predloga poslanec učitelj Jaklič ni podpisal!

V finančnem odseku so bile v razpravi nove davčne predloge, ki naj imajo tudi namen, odpreti deželam novih virov dohodkov. Te dohodke pa je porabiti — tako je splošna misel, dasi — žal, nikjer ni izražena — v prvi vrsti za regulacijo in zvišanje učiteljskih plač. Ko se je stavil določeni predlog, da so deželne uprave zavezane, da iz drž. davkov preodkazane dohodke uporabijo predvsem v korist zvišanja učiteljskih plač, so ta predlog v odseku z veliko večino — odklonili. Tu so se avtonomistom z neznanskim veseljem pridružili vsi neprijatelji šolstva, pa so se udarili na prsi, češ, da odklanjajo predlog iz — avtonomističnih ozirov. Poudarjam to, ker mi je organ S. L. S. po mojem govoru o volilni kompaniji v Trzinu očital, češ, da nastopam proti interesom učiteljstva, ko sem grajal slovenske »ljudske« zastopnike, ki se pehajo za novimi, zlasti dohodkovih teh davkov bomo zvišali učiteljske plače. Čemu so pa potem v finančnem odseku odklonili predlog, ki je imel le namen zagotoviti, da se iz drž. davkov preodkazani zneski resnično porabijo v korist učiteljstvu in ne morda za kak drug namen? Ako imajo resno voljo in res tak namen, kakor ga razglašajo, potem ni bilo nobenega povoda, protiviti se predlogu, ki naj le ugotavlja ono voljo in namen.

Bojim se, da so razlogi, ki z njimi zastopniki dežel zahtevajo višje preodkazane

matere. »Dvajset in trideset milj sta že naprej.« Dospeta pred pokopališče. On skoči prvi čez zid, dekle zbeži preplašeno v mrtvašnico, kjer leži mrlič. Zunaj se čuje ropot in klopotaenje mrtvaških strahov. Hudi duh zbija po vratih, mrlič trikrat izpregleda in nazaj zaspi. Dekle prestrašeno kliče Marijo na pomoč, njen drug izgine. Ko pridejo navsegodaj ljudje k maši, vidijo v odprtem grobu gole kosti, dekle pa je srečno rešeno, ker se je izročilo Bogu.

Dvořakovo glasbo smo v Ljubljani že večkrat upravičeno občudovali. Ne pozabim nikdar prekrasne opere »Rusalka«, ki je pod Talichovim odličnim vodstvom očarala vse ljubljanske ljubice glasbe. Tako je tudi »Mrtvaški ženin« vzorno glasbeno delo v celoti in posameznostih. Dvořakova invencija je čudovita. Bodisi lirska bodisi dramatiška mesta so izredno posrečena, njegov orkester je sijajen in hkratu izvrstne ilustrator. Delo pa zahteva sposobnih izvajalcev, in predvsem gre v tem oziru pohvala številnemu Matičnemu pevskemu zboru, ki je z navdušenjem precizno odpel zborovske dele.

Kar se posameznih glasov tiče, dam prednost sopranu in basu pred ostalima glasoma. Tudi iz letos silno razdrapanega orkestra je izvil, kar se sploh da, koncertni vodja prof. Hubad, ki je naštudiral balado z njemu lastno natančnostjo. Čast mu!

Edini slovenski tenorist Rijavec, ki vsi nanj stavimo najlepše nade, je podal ženina v vsakem oziru pohvalno. Križaju so dali prehudo nalogo. Rešil jo je častno, dasi je moral peti basovsko in basbaritonsko partijo. Koroščeva, primadona zagrebškega gledišča, je pela sopransko partijo. Ima prijeten glas temnega timbra. V začetku je zadovoljila, pozneje pa bi ji nekoliko temeljitejše znanje partije ne bi bilo škodilo. Lovšetova bi bila bolje pogodila.

Prijatelji glasbe so Unionovo dvorano na obeh koncertih docela napolnili. Poleg raznih častnih gostov sem opazil mnogo duhovščine z dežele, ki bolj upvažuje Matično kulturno delo kot uredništvo nekega lista, ki noticam za Matične priredbe dosledno striže peruti. — Uspeh koncertov je bil velik. —ec.

zneske iz drž. davkov v svrhu regulacije učiteljskih plač, za mnoge izmed njih le z vso reservatio mentalio izrečene besede, le vada za vlado na eni strani, da bi privolila v tem višjo kvoto, in za ljudstvo na drugi strani, da bi tem rajše gutiralo nova bremena. To so čutili mnogi odsekovi člani, ker so po poslancu dr. Rennerju stavili drug predlog: »Finančni odsek preide preko Steinwenderjevega predloga glede preodkazov deželnim zakladom na dnevni red«, zaeno je predlagatelj predložil zak. načrt, da preodkazi deželnim zakladom iz drž. sredstev prejenjajo ter da prevzame državni proračun nase del izdatkov za šolo v drž. zboru zastopanih kronovin in dežel. (Zakon o dotaciji za šolo). Iz zvišanih davkov tekoči dohodki se stekajo v državno blagajno. Zato prevzame le-ta z v zakonu določenimi pogoji plačilo polovice prejemkov in pokojnin v vsaki deželi stalno nameščenih učiteljev ljudskih in meščanskih šol. Ta dotacija za šolo se izvrši šele tedaj, kadar je deželni zbor učiteljske plače tako uravnaval, da se v primerem roku izenačijo s prejemki drž. uradnikov enajstega do osmega činovnega razreda. To izenačenje se more izvršiti stopnjema, in sicer tako, da se tam, kjer prejemki učiteljstva za onimi drž. uradnikov ne zaostajajo več kakor za eno petinko, izvrši uravnavanje tekom enega leta; kjer zaostajajo za več kakor eno petinko, tekom 3. let kjer zaostajajo za več kakor eno tretjinko, tekom petih let. Prvo zvišanje se mora izvršiti vsekakor tekom pol leta po uveljavljenju zakona, ker inace dežela izgubi pravico do dotacije za šolo. Časovno napredovanje v činovnih razredih učiteljskih oseb je urediti enako kakor za drž. uradnike. V izravnavo izpadka v deželnih dohodkih zaradi prenehanja preodkazov in le teh nadomestitve z dotacijo za šolo je v državni proračun vpostaviti 10 milijonov kron. (Zaklad v izravnavo bremen.) Porazdelba letnih doneskov iz tega zaklada na deželne zaklade se izvrši s posebnim zakonom.«

Tudi ta predlog je večina — odklonila. Pride v zbornico kot manjšinski predlog, vendar ga tudi v zbornici ne čaka drugačna usoda. Vzrok že opisane razmere. Predlog je za sedanje čase in za sedanje ljudi revolucionaren. Prepričan sem pa, da pride kdaj čas, ko se bo obravnaval in sprejel predlog s še radikanejšimi načeli, kakor je nanje zgrajen Rennerjev predlog. To je ona druga smer, ki naj se v njej giblje reformacija: podreti sistem, v smislu katerega imej vlada vso veliko besedo, — plačaj pa nič.

Saj po svojem bistvu tudi dejstvo, da je namen preodkazom iz sedaj nameravanega zvišanja davkov — vsaj opravičujejo to zvišanje tudi s tem razlogom — med drugim tudi ta, da se dotirajo dežele v svrhu regulacije in zvišanja učiteljskih plač — to dejstvo ne pomenja nič drugega, kakor da hoče država prispevati k izdatkom za ljudsko šolstvo. Expressis verbis sicer tega ne povedo, celo izogibljejo se taki izjavi, vendar faktum sam po sebi nam pove, da ni več daleč čas, ko bo faktum dobil obliko zakona. De lege ferenda!

Dežele dobijo iz zvišanja davka na žganje in osebne dohodnine lepe milijone. Lahko bodo torej vršile svojo dolžnost, samo ako bodo hotele.

Pri osebnih dohodnini (zakon od 25. oktobra 1896, št. 220 drž. zak.) upajo na višje dohodke v treh smereh: zvišajo se davčni postavki od dohodkov od 10.000 K dalje, uvede se davek za neoženjence in obligatorični vpogled v trgovske knjige. Davka za neoženjence (Junggesellensteuer) pa ne bodo plačevali samo neoženjenci ali samci, ampak tudi zakonci brez otrok ali samo z enim otrokom. Davek pričena šele ob dohodkih 2400 K na leto. Podrobnosti in izjem tu ne bom navajal, ker ni mesta za to.

V smislu določb čl. XII., odst. 4., prej navedenega zakona se iz osebne dohodnine preodkazi deželnim zakl. 12,81% realnih davkov. Ti davki so n. pr. za leto 1913 proračunani z zneskom 474.840.000 kron, torej dobe dežele 22.397.000 K, in sicer vsaka dežela po istem odstotnem postavku, to je 12,81% na vsako deželo pripadajočih realnih davkov.

Večjega pomena za okrepčanje deželnih zakladov je zvišanje davka na žganje in brez tega zvišanja deželam pripadli preodkzi.

Iz davka na žganje reflektuje država zase čistih 78 milijonov, kar je čez to vso- to prepušča država deželam. Računajo, da bo zaradi zvišanja tega davka preostalo za dežele od 54 do 60 milijonov kron na leto, dočim so doslej dobivale mnogo manj. Za l. 1913 je n. pr. od teh preodkazov še proračunanih samo 21.100.000 K.

Po novem preodkaznem zakonu se porazdeli na dežele 35 milijonov po ključu iz zakona od 8. jul. 1901, št. 86 drž. zak., in pride od tega zneska n. pr. na Kranjsko 4.5253 del, to je 1.585.855 K; 10 milijonov se porazdeli po ključu števila prebivalstva po ljudskem štetju l. 1910, na Kranjsko pride

1.8409. del, to je 184.090 K; zadnjih 9 milijonov (ako znaša na dežele pripadli del 54 milijonov) se porazdeli po čistem konsumnem ključu in pride potemtakem na Kranjsko 1.6851. del, to je 151.659 K, od 15 milijonov (ako znaša ves preodkaz 60 milijonov) pa 252.765 K. Kranjska torej dobi pri 54 milijonih 1.919.604 K, pri 60 milijonih pa 2.020.710 K samo iz državnega davka na žganje. To je že lep dohodek in v primeri z dosedanjimi dohodki iz tega davka tako močno ojačenje deželne blagajnice, da se deželni zbor lahko takoj loti najbolj perečega vprašanja: regulacije in zvišanje učiteljskih plač. To tembolj, ker je računati, da se bodo omenjeni višji dohodki že letos stekali v deželne blagajnice. Tu ni nobenega izgovora in nobenega odlašanja več. S sprejetjem »malega« finančnega načrta bomo poslanci storili več kakor svojo dolžnost, ker bomo zlasti meščanski poslanci osobito glede reforme osebne dohodnine za marsikatero določbo glasovali contre coeur; toda hočemo na eni strani omogočiti zakonitev službene pragmatike za drž. uradništvo, ki jo z malim finančnim načrtom veže junktum, in hočemo na drugi strani dati deželam višjih dohodkov — prav zaradi učiteljstva.

Dežele imajo sedaj realno podlago za ureditev učiteljskega finančnega vprašanja. Sodim, da uprav zategadelj sedaj niso sklicali kranjskega deželnega zbora, ker čakajo zakonitve drž. finančnih predlog, ki bo zaradi njih deželni proračun dobil vse drugo lice. Potem pa naj deželni odbor vendar enkrat dokaže svojo socialno ljubezen ter naj v prvi letošnji seji deželnega zbora predloži učiteljske prejemke zadevajoči zakonski načrt! Mogoče, da se to zgodi že z ozirom na deželnozbornske volitve, ki so drugo leto; mogoče pa tudi, da bodo učiteljstvo potolažili z izrazom svoje platonske ljubezni ter učiteljstvu kakor Tantalu predložili okusno jed, pa le s pogojem, ako... Saj veste, draginske doklade! Pa naj bo tako ali tako, dolgo ne bodo več mogli odlašati, že z ozirom na sosedne dežele ne, ki bodo brez dvoma nedolžljivo storile svojo dolžnost. V kakšni izmeri se bo izvršilo zvišanje plač, danes seveda ne moremo vedeti. Tudi v tem pogledu bodo po mojih mislih vse dežele morale meriti z enakim vatlom. Zato pa v državnem zboru ne bomo pustili izpred oči izpremembe § 55.

Prijatelj mi učitelj nosi v dobrih in slabih svojih časih na jeziku geslo: Sursum corda! Tudi jaz vam tako pravim!

Draginja!

Dopis z Goriškega.

Tako ori dandanes enoten glas, ki je popolnoma opravičen. Ako pogledamo natančno, vidimo, da pri vsakem blagu višajo fabrikanti cene. Torej cene rastejo rapidno; pri nekaterem blagu 50 in še celo po 100%. Zato pa vsakemu stanu povišajo plačo bodisi v obliki doklad, remuneracij, daril ali pa celotne plače, kar je povsem opravičeno. Zakaj ako poviša država davke, je prisiljen tudi kmet povišati cene svojim produktom, fabrikant svojim izdelkom in končno mora delavec zahtevati večjo mezdo, ker drugače ne more živeti. Tedaj pri vsakem stanu s pristojnih mest upoštevajo draginjo. Pri tem pa je edini učiteljski stan izvzet. Ta naj živi z istimi dohodki kakor, pred 35 leti, ko so bila živila 50—100% ceneja! Tako pač hočejo brezsrčni in preobistni gospodje. In zadolženo ter izstradano učiteljstvo se komaj za silo ohranjuje pri življenju! Čakaj na milostni ukaz: Pogini! — Sicer tja pa sem pristransko posipljejo par tisočakov z motivacijo, da so blagajnice prazne. To je pač zrno soli v potok grenkih solz! In ravno v tem stanu je redek kot Halejev komet tisti, ki bi ne bi bil že podpisan na zadolžnici, menici ter na podobnih lepih papirčkih, o čemer jasno dokazujejo suha dejstva: Brus in dr. žalostnega spomina za sedanjo vlado. Ta madež bo zapisan v zgodovini do vekomaj, ki se ne da izbrisati z nobenim sredstvom.

Tako daleč smo že prijadrali v prosvetljeni dobi — v 20. stoletju.

Sicer poudarjajo na pristojnih mestih, da je treba ljudski šoli nujne odpomoči! Toda ravno tam ostantativno pozabljajo na — fakt. Mislijo: »Ker je pri nas že vse po starem in nazadnjaško, pa naj bo še šola in učiteljstvo! Zraven pa imamo izdatnejše ribarenje med ljudstvom in bolj polne kase, iz katerih moramo itak že sami jemati mnogo zase!«

Ako bi ti visoki gospodje res tako ne mislili, bi morali vedeti vsaj to: »Stroj brez masti ne more voziti naprej.« Menda dovolj jasno! Tako vozijo na Goriškem! X.

Agitirajte za svoje glasilo! Pridobivajte mu novih naročnikov!

Slovenska Šolska Matica.*)

Imamo tri Matice: Slovensko Matico, Šolsko Matico in Socialno Matico.

Slovenska Matica je ravnokar praznovala svojo petdesetletnico. — Socialna Matica zbira prve sile za bodoče delo — Šolska Matica pa nam je predložila te dni knjige svojega XII. leta. — Imamo tudi druge Matice: Glasbena Matica itd., ki vrše važno delo v našem kulturnem življenju — toda kot književna društva moramo imeti pred očmi gorenje tri Matice. Vse tri so važne, vsaka od njih ima svoj delokrog in toliko dela, da bi potrebovale desetkrat toliko sredstev, stokrat toliko sotrudnikov in tisočkrat toliko članov, ako bi hotele izvršiti vse, kar je nam kot kulturnemu narodu potrebno. Kulturne potrebe malega naroda so iste kakor pri velikih narodih — sredstev pa je mnogo manj. Pod temi razmerami trpi delo vseh treh Matic. Priznajmo pa, da izkušajo vse tri izvršiti kolikor je pri danih razmerah mogoče.

Delo treh Matic je razdeljeno. Slovenska Matica goji književnost in vedo — Socialna Matica hoče izdajati moderne popularne, znanstvene spise — Šolska Matica pa pripada naloga skrbeti za knjige, ki jih potrebujejo naša šola in naši vzgojevalci. Zapisal sem vzgojevalci, da ne bo pomote, ko bi rekel učitelji. To polje je obširno in važno. Dokler ni bilo Šolske Matice se je čutilo, da je vrzel v naši kulturi. V 12. letih je Matica podala toliko lepih del, da more danes s ponosom kazati na svojo preteklost.

Naša širša — tudi napredna in inteligentna — javnost gre rada brezbrizno mimo takih stvari, ki jih pri drugih narodih smatrajo za svoj ponos. Tako tudi v naši Šolski Matici dela lenekaj agilnih mož, nekaj profesorjev in učiteljev. Povejmo takoj, da je zadnjih razmeroma mnogo več — in da naši profesorji tudi tu kažejo nekako svoje vzvišeno stališče in mislijo menda, da jih slovenska šola ne briga. Ako bo kulturni zgodovinar čez pol stoletja pregledoval naše delo sedanje dobe — bi pač moral marljivemu učiteljskemu stanu priznati veliko važnost v delu za napredek — ne le v šoli, tudi v javnosti in v publicistiki — dočim bo slovenski profesorski stan z malimi izjemami lahko zamočal. To je bridka resnica, ki bi jo bilo treba povedati enkrat na vsa usta.*

Učiteljstvo si je torej z nekaterimi profesorji osnovalo Šolsko Matico in učiteljstvo jo tudi vzdržuje. S tem skrbi za kulturne zavod — ki ga drugod podpirajo vlade z bogatimi denarji. (Čehi imajo podobno društvo v »Dedictvi Komenškého« — tam so združeni učitelji in profesorji, dasi imajo vsak zase zopet svojo stanovsko in kulturno organizacijo). Kakor večina naših kulturnih zavodov, mora tudi Šolska Matica kriti svoje stroške iz članarine. Podpor ni delezna.

Reklo se bo: naravno, to so šolske knjige, kdo bi se na to naročil... In vendar je izšlo v Matici nekaj del, ki so splošne važnosti — šola in vzgoja ni samo stvar države in učiteljstva — ampak tudi staršev in rodovine — zato je treba, da se skupni vzgojevalci poznajo. Tako zasluži Šolska Matica pozornost naše širše javnosti, ki bi morala blagohotno podpirati nje delo.

Letošnje knjige so nastopne: **Pedagoški Letopis (XII. zvezek)** prinaša: Pedagoško slovstvo. — Razprave in Poročila. — Med prvimi je spis Ant. Kržiča o **verouku**, ki daje dober pregled o učnih pomočkih za ta predmet. Jako zanimiv je spis Jos. Brinarja: Spisi za mladino. Spis podaja pregled naših najboljših mladinskih spisov s primerno oceno. Iz njega se vidi, kaj imamo in česa nimamo. Manjka nam še lepih ilustriranih pravljic, dobrih prevodov iz svetovne mladinske literature — domača žetev je za sedaj srednje vrste. Kar je dobrega, bo ohranilo stalno vrednost. Pregled je informativen in bo vsem dobro služil.*

V »**Zemljepisu**« podaja prof. M. Pirca pregled glavnih del od leta 1903, ko je prof. Orožen podal pregled iz prejšnjih let. — Schmoranzner nam razlaga nova pota v **Prostoročnem risanju**. Med razpravami so imela biti letos natisnjena predavanja, ki so jih imeli predavatelji

* Opozarjamo na članek »Slovenska Šolska Matica«, ki ga objavlja današnji list. — Glede letošnjih knjig moramo opomniti, da jim je dala Učiteljska tiskarna res elegantno opremo. Čast ji! Ured.

* Ker nečemo nikomur delati krivice, opozarjamo na članek iz srednješolskih krogov, ki ga objavlja tudi v današnjem listu. Uredn.

* O tem bomo o priliki posebe govorili. Uredn.

na počitniškem tečaju v Ljubljani. Ta predavanja so žela občo pohvalo, žal, da so morala za sedaj izostati — pridejo drugič na vrsto. Zato prinaša Letopis le eno razpravo prof. Osvalda: **Pedagoško in psihološko izobraževanje bodočih učiteljev**. Lepa razprava, ki smo jo slišali na skupščini Šolske Matice. Ima polno lepih misli, citatov in umestnih predlogov.

Poročilo nam kaže marljivo delo »Slovenske Šolske Matice«, ki kaže, koliko je med delavci dobre volje in koliko lepih načrtov se razbije — zaradi naših slabih gmotnih razmer.

Domoznanski pouk v ljudski šoli (po načrtih moderne pedagogike, sestavila Eliza Kukovčeva) nam kaže jako važen pouk v današnji ljudski šoli. Da, smelo rečemo, da bi bil tak pouk celo za odrasle. Saj danes povsod govore o »politiški vzgoji«. Država, oziroma družba se čim dalje bolj modernizira — torej morajo državljeni poznati ustroj države, posebno pa domače dežele. Šele potem razumejo — zakaj volijo in kako volijo. Tu najdemo popis n. pr. občinske seje, župana na njegovem uradnem opravilu, pouk o domovinski pravici, popis okrajev, okrožij itd. Do danes je bil ta pouk dovolj zanemarjen: naloga šole je vzgajati ljudi za družbo, vzgajati državljanje — ta knjiga nam podaja navodila za ljudsko šolo in bo vsem dober pripomoček.

»**Didaktika**« (prof. Fr. Haupman) prinaša posebno ukoslovje prirodnega pouka.

Jako porabna bo priročna knjiga »**Flora slovenskih dežel**«. (Poljudno-znanstvena knjižnica, sestavil Julij Glavacki, uredil dr. L. Poljanec). Knjižica nosi podnaslov: »Ključ za določevanje cvetnic in praprotnic po slov. deželah«. Ta knjiga bo izborna služila za botaniziranje. Mala oblika je jako primerna in bo pomagala profesorjem in učencem pri določevanju rastlin. Knjiga, ki smo jo že dolgo pogrešali.

To so torej knjige »Slovenske Šolske Matice«. Lep dar za mal denar! — Dokaz marljivega dela! Knjige same govore bolj nego naše besede. Oglejte si jih in boste nam priznali, da nismo hvalili brez vzroka. Preglejte račune v »Letopisu« in boste videli, da so bile tudi naše uvodne besede na mestu. Dr. I. L.

Srednješolski profesorji in »Popotnik«.

(Iz srednješolskih krogov.)

Ljubljanski dnevnik »Dan« je v svojem poročilu o lanskem »Popotniku« pisal med drugim sledeče: »...dočim naši srednješolski profesorji mislijo, da je pedagoška revija za nas nepotrebna. Le redko srečamo ime kakega profesorja — in med naročniki so le — trije. Gimnazije menda sploh niso nanj naročene.«

To je zopet eno tistih pavšalnih sumničenj, kakor so pri nas žalibog jako v navadi. Posebno učiteljem, tako ljudskošolskim kakor srednješolskim, radi marsikaj očitajo. Vsak, ki je kdaj hodil v šolo in imel kako neprijetnost v šoli, bodisi zaradi lastne ali učiteljeve krivde, se hoče s podobnimi nedokazanimi splošnim očitani maščejevati nad celim učiteljskim stanom, ki pač ima v svojih vrstah dobre in slabe učitelje, med svojimi učenci pa tudi dobre in slabe.

Dokazal »Dan« svoje trditve ni in je tudi ne more. Ker pa se »Dan« tiska v »Učiteljski Tiskarni« in torej neinformirana javnost misli, da je svoje informacije dobil od odločilnih učiteljskih krogov, jaz tega ne mslim! — je nadalje »Učiteljski Tovariš« v 5. letošnji številki od 31. januarja t. l. ponatisnil dotično notico neizpremenjeno, zato se mi zdi potrebno, zavrniti ono neopravičeno očitaje. Pravzaprav bi bilo v to poklicano uredništvo in upravništvo »Popotnika«, ki bi tudi lahko podala neovrgljive podatke.

Pregledal sem seznam važnejših »Popotnikovih« člankov od leta 1883 do 1913, ki ga je sestavil Fr. Kocbek v proslavo tridesetletnice uredniškega poslovanja šolskega ravnatelja M. J. Nerata in objavil v zadnji številki lanskega »Popotnika«. Izmed circa 700 z imenom podpisanih člankov so spisali srednješolski profesorji, ravnatelji in nadzorniki: dr. Fr. Ilešič 30, dr. Jos. Tomišek 27, J. Koprivnik 22, H. Schreiner 14, L. Lavtar in dr. K. Osvald po 9, dr. J. Bezjak in Fr. Brežnik po 8, V. Bežek 7, F. Vajda 6, dr. J. Pajek in dr. J. Krizan po 5 članov, F. Hauptman, dr. V. Korun in M. Pirnat po 3 članke, Fr. Hubad, Fr. Jerovšek, Fr. Orožen in A. Štritof po 2 članka, I. Fon, Janko Košan, J. Kožuh, Fr. Levec, Jos. Wester in Jak. Zupančič po 1 članek. To je 25 sotrudnikov

in 173, približno četrtnina člankov iz srednješolskih vrst. Ako se pomisli, da vsak človek, torej tudi vsak profesor ni enako sposoben za pisateljsko delo, se mora priznati, da so sloven. profesorji kot sotrudniki pri »Popotniku« precej zastopani.

Vrhutega so profesorji marljivi sotrudniki pri »Slovenski Matici« — predsednik in 17 odbornikov je profesorjev — pri »Slovenski Šolski Matici« — izmed 44 knjig so jih 19 popolnoma spisali profesorji, sodelovali pa so tudi pri drugih, zlasti pri »Pedagoškem Letopisu«, tudi v odboru so zastopani. Profesorji so uredniki »Ljubljanskega Zvona«, »Slovana«, »Planinskega vestnika«, »Časopisa za zgodovino in narodopisje«, soredniki in sotrudniki so pri »Vedi«, »Carnioli«, »Naših Zapisih« itd. Končno sodelujejo srednješolski profesorji pri »Nastavnem Vestniku«, ki je skupno glasilo hrvaških in slovenskih profesorjev, izdajajo razprave v letnih izvestjih srednjih šol ter pišejo učne knjige za srednje šole, kar tudi ni malenkost; saj je za celo gimnazijo in realko treba kakih 80 učnih knjig, torej bi povprečno vsak tretji slovenski profesor moral spisati eno učno knjigo. »Dijaški Almanah« za leto 1908/9 v članku »Srednje šole« zvrtača krivdo za to, da nimamo slovenskih srednjih šol, na naše profesorje, »ki v svoji nečuvni indolenciji niso našli časa, da bi nam oskrbeli slovenskih učnih knjig.« To se je pisalo v istem času, ko je »Društvo slovenskih profesorjev« že z vso energijo delalo za spisanje učnih knjig. Nemških profesorjev v Avstriji je na tisoče, vendar so kakih 50 let rabili skoro izključno in deloma še zdaj rabijo matematične učne knjige našega rojaka Močnika. Slovenskih juristov je bilo na univerzi vedno več ko filozofov, v naši književnosti se sliši o njih veliko manj ko o profesorjih, a nikdar še nismo slišali javne pritožbe, da so premalo delavni, slovenskim profesorjem pa se večkrat očita lenoba. Da se s tem otežkoči vzgojno delo profesorjev, je jasno.

Koliko je profesorjev naročnikov »Popotnika«, mi seveda ni znano. Gotovo jih je več ko trije. Pisec teh vrst se je naročil na »Popotnika« že kot filozof v drugem letu vseučiliških študij in ve pozitivno za celo vrsto profesorjev, ki so tudi naročeni nanj. Da niso vsi naročeni nanj, obžalujem ravno tako odkritosrčno kakor pisec dotične notice v »Dnevnu«. Od srednjih šol imajo »Popotnika«, kakor se vidi iz letnih izvestij, obe ljubljanski, novomeška in goriska gimnazija, idrijska realka in ljubljanski dekliški licej. Pogrešamo ga na gimnaziji v Kranju, Št. Vidu in na slovenskoneških razredih v Celju, kjer odločujejo slovenski profesorji, ter na mariborski gimnaziji in ljubljanski realki, kjer pa so slovenski profesorji v manjšini.

Razentega je mnogo profesorjev naročenih na mnogo drugih slovenskih listov in publikacij. Statistika v lanskem »Letopisu Matice Slovenske« izkazuje 186 profesorjev med člani, tako častno menda ni noben drug stan zastopan, pri »Slovenski Šolski Matici« je nad 100 profesorjev. Kje pa so naši odvetniki, notarji, zdravniki, inžinerji, trgovci in imoviti podjetniki, ki bi tudi morali podpirati naše kulturne ustanove?

Drugdo so imoviti stanovi požrtvovalnejši. »Društvo hrvaških profesorjev«, ki je izrečno stanovsko društvo, ima 55 ustanovnikov, med temi 1 nadškofa, 3 škofe, 6 kanonikov, 9 veleposestnikov, 6 občin, 3 industrijalce, 2 odvetnika, trgovce, uradnike in celo enega peka, ki vsi spoznavajo in priznavajo važnost tega stanovskega društva za narodno prosveto. O ustanovnikih »Matice Hrvške« niti ne govorim. Pri nas pa morajo ravno učitelji, profesorji in mali uradniki — velikih niti nimamo — nositi večino narodnega davka za naše kulturne institucije. Ako pa niso vsi profesorji povsod zraven, se jim takoj očita indolencija in brezbriznost.

Ne trdim, da ni zanikrežev med profesorji — v katerem stanu pa jih ni? — toda krivično je pavšalno sumničenje in napadanje celega stanu brez stvarne podlage. Zato sem v obrambo napisal te vrstice.

Vsem dobrim.

Mladinski spis. Jožef Ribičič.

Trije spisi. Povest o veliki bolesti, zaničevanju in obupu; pesem hrepenenja, velika in neskončno lepa, kot je lepo hrepenenje samo in velika drama vsega življenja: njegovega postanka, njegovih strasti in radosti in veličastnega konca, vrednega veličastnega življenja. — Pride pa mož, skozi zlate očali hoče videti v delu svojo lastno temo, velika je njegova duša — njen prestol je kopito — in mesarska njegova poštena pohvala. — Odprite srce,

videli boste odsev lastnega hrepenenja, in vaša sodba bo drugačna.

Povest o dečku, ki gre prosit Jezusčka, da bi mu odvzel grbo. Po molitvi olajšan odide. Solnce pošlje svoje prve žarke. Poigrajo se žarki in ga poljubijo. Ko se obrne, zagleda veliko senco in svojo grbo — veliko in ostro začrtano. Pastir razume njegovo bol, s seboj ga odvede k stvarcem, ki ne poznajo zaničevanja in sovraštva.

Za tem pride spis, eden najlepših naše literature sploh. Kakor je prišel Ivan Cankar s Kurentom in s Krizantemo na vrhunec, tako stopa s tem spisom pisatelj v svet kot umetnik.

Mate cigan, najdenček, ni poznal svoje matere nikoli. Hodi v gozd in posluša pogovor drevesnih vrhov, vetra in ptičkov. Razume jezik hrepenenja, ki žene tudi njega tja daleč čez gore in čez morje za mamico zlato. Domov pride. Zunaj tema in nevihta. Hu, kako buči vihar, uničiti hoče njegovo mater.

Napade ga mrzlica; pomiri se šele, ko potihne nevihta. Glas gre skozi noč, tih in proseč kakor molitev, njega vabi... Poljubi krušno mater in gre. Glas ga vodi čez trate in polja v gozd — med brate. Goslar postane. Na gospodovo povabilo gre v gledališče igrat neznane pesmi — do srca segajoče: 1. Vesela je pesem o ciganskem življenju. 2. Stara krušna mati čaka vrnitev svojega ljubljenca. 3. Mate išče svojo mamico.

Najlepše, kar se je rodilo v pesnikovi duši, je vil v te pesmi, v gozdno idilo in v bučenje viharja. Vanje so vliata najgloblja čustva, ki pretresajo srca človeška: veselje, hvaležnost, ljubezen in hrepenenje. Odprta je knjiga, zopet in zopet prebiram... in če nima kdo mamice, če je ni nikdar imel, k meni naj stopi — jokala bova oba!

Tretji spis je tudi prekrasen — alegorija dušnih sil in strasti. Razumljiv ni otrokom v nežni dobi mladosti, če ni obširno obrazložen. Ilustracije bi podprle razumevanje, škoda, da so v prepričlem številu; nekaj je lepih, nekaj manj lepih. Ako je prvi spis primeren mladini do desetih let, drugi do dvajsetih, je tretji namenjen mladeničem do tridesetih let. Če ne bo kdo našel v spisu, česar išče — mnogo odstotkov je takih — naj pomisli, da so na svetu tudi drugi ljudje, in tem je posvečena pričujoča knjiga. I. Grbec.

Smrtna obsodba Jezusa Kristusa.

V Caserti v Italiji so našli v neki kapeli ploščo, na kateri je baje ohranjeno v stari hebrejščini prvotno izvorno besedilo sodbe rimskega skrbnika Poncija Pilata zoper moža, ki je v resnici nastopil proti bogatinom in pobožnim hinavcem svoje dobe. Posebna komisija pariške družbe umetnosti je prevedla besedilo sodbe takole:

Sodba,

izrečena od Poncija Pilata, skrbnika Spodnje Galileje, izrekajoča križanje

Jezusa Nazareškega.

V sedemnajstem letu vladanja cesarja Tiberija in petindvajseti dan meseca marca v svetem mestu Jeruzalemu, ko sta bila Ananija in Kajfa duhovna in velika duhovna božja.

Poncij Pilat, skrbnik Spodnje Galileje, obsodi s Paetonovega prestola Jezusa Nazareškega v smrt na križu med dvema razbojnikoma, ker izrekajo velika in splošno znana pričevanja ljudstva:

1. Jezus je zavodnik,
2. Jezus je hujskač.
3. Jezus je sovražnik postave,
4. Jezus se po krivem imenuje sinu božjega,
5. Jezus se pokrivem imenuje kralja izraelskega.
6. Jezus je vstopil v tempelj, spremeljan od množice, noseče palme v rokah; ukazuje prvemu centurionu Kviriliju Korneliju, da ga povede na morišče, da prepove vsem siromakom in bogatinom oviranje usmrtitve Jezusove; priče, ki so podpisale obsodbo zoper Jezusa, so:

1. Daniel Robani, farizej,
  2. Janez Carababel,
  3. Rafael Robani,
  4. Kaper, pismar;
- Jezus bo odpeljan iz jeruzalemskega mesta skozi vrata Serena. (Poleg tega besedila stoji opazka:.) Enake plošče so bile odposlane vsem rodovom.

Vprašanje je, ali je plošča z obsodbo Jezusa Kristusa zgodovinsko resnična, ali je potvora iz poznejših dob. Zanimiva je motivacija obsodbe.

Ali pa bi se Kristusu dandanašnji čas bolje godilo, ako bi nastopil zoper bogatine in pobožne farizeje naše dobe?

Na to vprašanje se glasi odgovor: Ne!

Slovenska Šolska Matica.

(Malo kritike in nasvetov.)

Ne vem, če se je kdo bolj nego jaz razveselil ustanovitve Slovenske Šolske Matice. Doslej smo se morali vedno zatekati k tuji pedagoški literaturi, ker svoje domače res nismo imeli. A sedaj naj dobivamo vse to doma, redno vsako leto, za cen denar! Zato ne moremo dovolj hvaležni biti prezasluznemu gospodu ravnatelju Schreinerju, ki nam je ustanovil to prekorsno podjetje. In če Vaših zaslug na merodajnih mestih počejo uvidevati, bodite prepričani, gospod ravnatelj, slovensko učiteljstvo Vam jih v polni meri priznava.

Ker pa je vsakemu dobremu podjetju koristna izpopolnitev, zato mi naj bodo dovoljene sledeče pripombe:

1. **Publikacije.** Ne vem, ali ima odbor kakšen smotreni književni program, program namreč, ki bi mu kazal že za več let naprej pot, ki jo hoče hoditi, da čim prej povzdigne slovensko šolstvo. Dovedeva se mi, da Matica objavlja stvari, ki ji slučajno pridejo pod roko. Takšen vtisk so napravila name poročila o odborovih sejah; a tudi dejstvo, da nam Matica ponuja v nekaterih letih več znanstvenih kakor pedagoških knjig, da sklepati na to. Ko bo Matica dovršila izdajo najpotrebnejših knjig za učitelje, potem bomo hvaležni sprejemali tudi te vrste knjige.

Za sedaj pa najbolj rabimo dobre metodike in pa realne knjižnice, to je zbirke učne snovi za ljudsko šolo.

Matica izdaja že 11 let svoje publikacije. V teh 11 letih nam je podarila le dve metodiki, tretja pa je prispela do 3. šolskega leta. V tem oziru bi želeli pospešenih korakov. Osebito o risanju nam je zaradi novih popolnoma predelanih učnih načrtov treba takšnega vodila. Zmožnega strokovnjaka, ki se lahko z njim ponasamo, pa tudi imamo, in to je g. profesor Schmorranzer.

V realni knjižnici bi se naj v prvi vrsti oziralo na predmete, katerih spisi v slovenski javnosti niso tako lahko dobiti. Čudil sem se tedaj, da je Matica začela z izdajo zgodovinske učne snovi, ko se Staretova zgodovina dobi na vsaki šoli.

Bolj so nam sedaj potrebne knjige z zemljepisno in prirodopisno snovjo. Prav umestno je odbornik g. ravnatelj Bežek že na občnem zboru leta 1910. omenil, da se naj pospeši izdaja učne snovi in da je sedaj najbolj nujno zemljepisje. V poročilu za leto 1907 pa se bere: za leto 1908. se nam ponuja prirodopisna ali prirodoslovna učna snov, za leto 1909. pa zemljepisna snov. A danes se nismo dobili ne te, ne one. Iz prirodopisa imamo sicer lepe Erjavčeve knjige, a niso nam tako lahko pristopne; za prirodoslovje nam za prvo silo zadostuje Schreinerjeva »Fizika«.

Kakor čitamo v lanskem letnem poročilu, nas hoče Matica letos obdariti z botaniko ravn. Julija Glowackega, ki bo obsegala do 30 tiskanih pol (3—4 zvezke). Vesel sem te knjige, ker se pečam že več let z botaniko, a tako potrebna nam za sedaj ni, kakor zgoraj omenjene in še mnogo drugih knjig. V silni nam rabi Cilenšek, kdor pa hoče kaj boljšega, naj si omisli najnovejšo delo: Macher, **Botanika** za višje razrede srednjih šol. (4.50 K).

Toliko o književnem programu.

2. **Denarna zadeva.** Matica je navezana skoraj izključno na članarino svojih udov. Redka so darila posojilnic, večjih ustanov in volil pa do sedaj še ni. Da ima Matica večje dohodke, bi izvrševala tem hitreje in popolneje svoj književni program. Ker pa jih ni, zato mora biti na vseh koncih in krajih varčena.

Matica plačuje svojim pisateljem po 40 K od tiskane pole in po 15 do 30 K pa urednikom. Ker pa ima vsaka knjiga po po 1 do 2 urednika, presega honorar urednikom onega pisateljem. Res je, da več oči več vidi in dobro je za nas, da dobimo dcvršene knjige v roke. A večina pisateljev nam jamči že s svojo inteligenco, da njih delo ne bo rabilo posebnega urednika, še manj pa dveh. Naj bi se rajši povišal honorar pisateljem, a jezikovne in stvarne korekture, ki jih je zakrivil pisatelj sam, naj se izvrše na pisateljev račun. Tako dela tudi bogata Mohorjeva družba, ki že po svojih pravilih odteguje pisateljem za spise, ki jim je treba pred natiskom še poprave ali olike v besedi, pri vsaki poli po 4 do 8 K.

Matica je do sedaj izdala 25 knjig, ki so rabile 38 urednikov!

Tudi iz prejšnjih letnikov bi lahko Matica imela več dohodkov. Mladim učiteljem je treba izpopolniti Maticne knjige. A Matica je posameznim zvezkom nastavila previsoko ceno. Določba, da se oddajajo stalnim članom tudi prejšnji celotni letniki za navadno letnino 4 K in da dobe člani posamezne prejšnje knjige in snopiče za polovico prodajalne cene, ta določba bo menda malo komu znana.

Glede cene naj še opomnim, da je tudi nesorazmerna. Lauterjeve metodike 1. snopič obsega skoraj 8 pol (7 in pol) in mu je nastavljena prodajalna cena 2 K 50 vin. Drugi in tretji snopič obsegata le po 4 tiskane pole, a cena jim je ista. V tem oziru bo tudi treba malo več doslednosti.

3. **Poverjenišvo.** Poverjeniki so duša vsakega društva; oni so podobni vodi na mlinu. Ako zaostane njih delo, nastopi tudi suša v društveni blagajni. Zato bi se naj poverjeniški posel dobro organiziral in naj bi se izbirale za poverjenike osebe, ki jim je procvit društva res pri srcu. Vsak poverjenik bi moral biti odgovoren, da doseže vsaj 75% učiteljstva v njemu izročnem poverjeniškem okolišu. Zato bi nujno predlagal, naj se zraven sedanjega skupnega števila pristavi tudi števila v odstotkih. Na pr. 67 = 80%. To bi marsikaterga poverjenika vzpodbudilo k marljivejšemu delu. Ako pa pade število pod 50%, naj se navede vzrok tako majhnega uspeha.

Jako slabo izpričevalo o poverjeniški marljivosti pa si da oni poverjenik, ki niti sam ni ud Matice. Tudi teh je več, a njih imena za sedaj zamolčim. Tak poverjenik si pač ni svest prevzete dolžnosti. Kako more tak poverjenik svoje tovariše in tovarišice vnemati in navduševati za stvar, ki jo sam zametuje in prezira. S takšnim poverjenikom bi naj Matica napravila kratak proces: učiteljsko društvo naj predlaga drugega, marljivejšega.

Tudi jaz sem poverjenik. Vem, kako težko je pri sedanjih mizerijah pridobiti večino učiteljstva k Matici. A če podrezaš in poprosiš z dopisnico po dva do trikrat, nazadnje vendar dosežeš svoj namen. Vedi, da marsikateri tvojo prvo opozoritev prezre, vede ali nevede.

4. **Čas razpošiljatve.** Matica nam objavlja svoje publikacije navadno že pred Božičem. Čuditi se tedaj moramo, da odbor vabi še sredi februarja k pristopu, ker se bo imenik začel prihodnji teden tiskati. S takšnim zavlačevanjem se otežuje poverjeniški posel pri redno plačujočih udih. Tudi tukaj je treba redu. Boljše nič obljubljeni, a gotovo dati!

5. **Izpodbuda.** Od vas, dragi tovariši, je odvisno, da se naše edino pedagoško društvo lepo razvija. Pristopajte polnoštevilno in pridobivajte tudi druge interese za naše podjetje. Osebito vsaka šola bi morala hraniti v učiteljski biblioteki po en izvod vsake knjige za poznejše učiteljstvo. Na delo tedaj!

J. K.

Moje prvo službovanje.

Govoril na učiteljskem večeru dne 1. marca 1913 v Narodnem domu v Ljubljani Fran Črnagoj.

Nekdaj smo imeli tu v beli Ljubljani redno učiteljske zabavne večere. Ob tistih večerih se je shajalo skoro vse ljubljansko učiteljstvo, moško in žensko, in vsak član je imel dolžnost, da je prinesel s seboj, če že nič drugega, vsaj zvrhano mero dobre volje za smeh. Kdor pa je mogel, je prinesel s seboj tudi pisane razpravice, smešno ali resno, da jo je podal svojim tovarišem, ki so jo vzeli za dobro, ne da bi jo dejali na preveč kritično rešet.

Vsi smo bili dobre volje — in zakaj tudi ne? Mladi smo bili — pa smo se radi smejali pa radi kaj prešernega skovali, saj nam je bila le malenkost, da smo napravili iz drobnega komarja bujno sliko debelega slona.

Pa tisti časi so minili! V delu smo se ubili, ubili osebito v onem postranskem delu, ki ga naklada vsakteremu izmed na skrb za ljubi kruh — skrb za obstanek. Pa še nekaj je: Razdvojeni smo — in nikogar ni, ki bi nas družil, nikogar, ki bi nam privoščil veselo uro!

V tistih dneh so bili celo nadzorniki tisti, ki so nas navduševali za slogo in so nas animirali za učiteljske večere in so se tistih večerov tudi vedno udeleževali pa se z nami veselimi sami radovali — prav kakor da so sami tudi ljudje!

In danes? — Nikogar ni, ki bi nas v težkih dneh dvigal! Skoraj se zdi, da se naše potrtosti vesele tisti, ki bi nas morali dvigati!

Ali je tedaj čudo, če je odbežal ves humor? Ali je čudo zato, da se vrši naš prvi letošnji učiteljski sestanek šele ob koncu zime in še to le na željo vas — mladih tovarišev?

V vas vse vre in kipi — vi bi prevrčali danes gore, in zato bi bilo bolj na mestu, da nastopite vi, da nas zabavate.

Zabave tedaj od nas ne morete zahtevati in je tudi ne pričakujete. Mi vam moremo dati le resnosti!

Zato mi je bilo težko, ko sem izbiral tvarino, o kateri naj bi danes govoril, da naj zadostim pouku in zabavi. In zdelo se mi je najprimernejše, če si pokličem v spomin prvi dve leti svojega učiteljstva, ko sem služboval pri Sv. Gregorju nad Sodražico. Prvo službovanje ostane vsakomur najbolj živo v spominu, ker v njem se šele pravzaprav izvrši preobrazba iz učiteljskega kandidata v pravega učitelja.

»Rekrutenabteilung« je to, ki jo mora vsak učitelj predelati, eden z večjimi, drugi z manjšimi težavami — na enorazrednicah, celo brez vsakega svetovalca, ki bi dobrodošel pa če bi bil to še tako siten korporal.

Naj podam tedaj tudi jaz svoje krutno izvežbanje — bolj sliko svojega prvega šolskega življenja. Ako odpade kako dobro zrno za vas, mlade tovariše, sem dosegel svoj namen.

Letos bo minilo 28 let, kar sem bil zapustil ljubljansko učiteljsko. Praznih rok — praznih žepov sem stopal na svoje prvo službovanje k Sv. Gregorju, pa sem bil vendar toliko bogatejši kakor danes, ker je bila moja takrat še vsa mladost. Kaj me je skrbelo takrat bodočnost, kaj pouk v šoli in kaj nadzornik! To vse so mi bile reči, ki so me skrbele presneto malo — saj lepa bodočnost mi je bila zagotovljena, ker 1. sem imel v žepu dekret, da sem res od nog do glave učitelj, v šolskih postavah po § 55., ki me bo zvesto varoval gmotnih skrbi; 2. sem imel za pouk v šoli skrbno spisane preparacije iz ljubljanske vadnice, ki mi zagurajo v šoli uspeh in 3. nadzornik — da, no! — nadzornik mi je bil pa še najbolj zasiguran. Ta mi prav gotovo ne odide, in bal se ga pa tudi nisem prav nič, ker sem bil mlad fant in kot tak se še hujših stvari nisem ustrašil, nikar pa nadzornika. Sploh pa so bili nadzorniki tistih dni taki, da se ni od nobenega slišalo, da bi bil kateri kakega učitelja živega požrl. Vrhutega sem si pa mislil, da bo nadzornik v meni takoj spoznal bistro glavico, in bo še občudoval moje uspehe v šoli, zato mi pa strahu res ni treba imeti pred njim!

Pa sem tedaj s pogumom nastopil svojo prvo službo na »Slemenih«. Kakor kak velik sem se oprjel pouka. Najmanj uro pred poukom sem že sedel v šolski sobi pa prebiral hospitacijske slike za tisti dan. Uporabljal sem vestno vseh pet formalnih stopenj, uporabljal koncentracijo in vse finese izličkane učne slike in tako sem vozil z vsem ognjem ves prvi kvartal in na nadzornika prav nič mislil.

Ob sklepu kvartala pa sem z grozo zapazil, da ne pridem nikamor naprej in da še tisto ubogo malo, kar sem vzel čitanja, računanja in pisanja, kaže sumljivo slabe uspehe. Takrat se mi je v sanjah prvič prikazal strogi nadzornik, in ko sem se prebudil, sem si otiral težke potne srage s čela...

Odtedaj pa mi je nadzornik vedno češče stopal pred oči, gredo me je vedno bolj, kaj bo z uspehi, in vedno bolj sem začel iskati pri pouku pravega pota.

Kaj morda ni bil pot, ki so mi ga nakazali v pripravnici, prvi pot? O da — to je bil prvi pot za ljubljansko vadnico, ne pa za vaško enorazrednico. Ta se namreč od vadnice v marsičem precej razlikuje!

V vaški enorazrednici je treba računati s tem, da so klopi prenapolnjene, da so med učenci mnogokrat tudi slabiči, ali celo idioti in da je zaradi vremenskih in drugih neprilik učilnica čestokrat prazna. Zavedel sem se tedaj tudi jaz, da so učne slike z vadnice tako nebeško vzorne, da morejo meni ubogemu zemljanu služiti le kot nekaj nedosegljiv višek popolnosti, ki si ga pa privoščim le o svetih časih in na drugih učnih mestih.

Ravno o pravem času sem se še tega zavedel, da sem se obvaroval pred popolnim polomom. Odslej sem se ogibal vseh nebitnih fines in sem se vrgel edino na praktično stran pouka. Čitali smo, računali, pisali in peli — pa še peli, pisali, računali in čitali — in kmalo se mi ni bilo več bati nadzornika, ker vedel sem jaz, da gre vse kakor po maslu in vedeli so to tudi ljudje.

Ni bilo namreč redkokrat, da sem imel kmetiškega nadzornika v šoli. Sam sem vabil ljudi — to se pravi le može, da ne bo kakih sumničen! — da pridejo k meni v šolo — kdor in kadar kdo hoče. Dandanes imamo na vratih tablico: Med poukom prepovedan vstop. Seveda, to je uzorno in v velikih mestih gotovo primerno, ker tu bi znal res vsak hip kdo nadlegovati učitelja.

Drugače je to na kmetih. Delaven vaščan pride v šolo takrat, kadar ga pot mimo prinese in še takrat nerad. On ne gleda na uro, ki je največkrat nima — in ako ga zapodim takrat, ko je ravno tu,

četudi med poukom, ga k meni nikdar več ne bo, če ga še tako vabim.

Tedaj, jaz sem vabil ljudi, vabil kar naravnost, da prisostvujejo pouku. Imel sem tu namen, da naj se starši sami prepričajo o mojem delu, pa tudi o mojem trpljenju v šoli. Da bi me bili pri pouku ženirali? I — kako neki! Če sem imel prenesti nadzornikovo kritiko, bom prenesel tudi kritiko preprostega vaškega moža.

Pa sem storil prav! Ljudje vse fare so nakrat znali, kako sem »golant pa priden, pa fejš, pa prijazen, pa kako da otroci znajo.« In veseli so bili mene Slemenci in jaz Slemencev.

Kako smo se razumeli, naj pokaže to-le: Ne ena svatba ni smela miniti brez mene. Pa sem se tudi vsake udeležil. In zakaj tudi ne? Saj sem imel takrat najlepšo priliko, da izpregovorim besedo s tem in onim, šaljivo in resno.

In izpregovoril sem marsikatero! Pel sem z njimi in plesal in pil... o ne, pil pa ne! Pel sem z njimi veliko, plesal prav malo — najraje z ženskami v kanonični starosti (znal sem namreč plesati le prav slabo!), pil pa nisem skoraj nič.

Takrat ni bilo sicer abstinenčnega gibanja, a jaz sem bil vendar zapisan v družbo treznosti, četudi le sam pri sebi, to pa zato, ker mi za vino res ni ostajalo prav nič denarja. Pa sem si mislil: »Če ga za svoje denarje ne moreš piti, za druge ga tudi ne boš!« In tako sem storil! Na vsaki svatbi sem torej bil, a pil nisem skoraj nič — in vse leto pač nisem popil 5 l vina v kljub temu, da so mi ga usiljevali od vseh strani.

In mislim, da sem storil prav, ker četudi so mi ga nudili iz dobre volje, vendar bi mi ga bil znal kdo pozneje oponašati ali pa celo s prstom kazati name, ako bi se bil upijal. Takrat pa bi bil izgubil kakor kafra ves ugled, ki sem si ga bil pridobil doslej z marljivostjo.

»Ländlich — sittlich!« Zato se pa nisem prav nič zgražal in nisem kričal, ko se odpro v prvem letu mojega službovanja sredi zime nekoč ob 2. uri popoldne vrata učilnice in noter prikolovrati — kdo? — godec Burc z Gašpinovega, pa meni in učencem v veselje raztegne svoj meh, da je dajal glasu, kar je moglo iz njega!

Nisem se namreč odzval vabilu na svatbo takoj opoldne, ker sem imel pouk tudi popoldne. Po mnenju Slemencev bi bil pa moral otroke takoj, ko pridejo v šolo, zapoditi domov. Zato so poslali pome vaško »regimentmuziko«.

Lahko bi bil jaz zarentačil in vrgel usiljivega kapelnika po vseh paragrafihi skozi vrata pa ga še naznanil okrog šolskega svetu zaradi žalitve urada — kaj ne! Pa čemu neki? On je vendar hotel meni dobro in je napravil učencem velikansko veselje, kar je kazal presrčni smeh navzočih otrok.

»Naprol smeje, naprol renče« sem se upiral sirenskimi glasovom plemenite muzike, a glasnik tiste se je umaknil iz šolske sobe šele, ko sem mu s sveto besedo za-trdil, da spustim otroke že čez čert ure domov, sam pa pridem takoj tja — kar sem tudi res storil.

No, pa ne mislite, da je bil greh velik, četudi bi utegnil biti kdo v današnjih dneh zaradi enakega že obešen. Zaradi snežnih zametov je bilo namreč v šoli samo kakih 12 otrok namesto 60, in se res ni izplačalo biti zaradi teh v šoli, kakor mi je za-trjeval omenjeni Burc, ki je imel sploh prav praktične pojme.

Resno bi pa svaril vas, mlade tovariše, da si kdo drzne kaj takega v današnjih dneh! Niso več taki časi, kot so bili nekdanj. Ako je bil v tistih dneh učitelj na svojem mestu in je dosegal v šoli uspehe, kakršni so bili razmeram primerni, si je lahko dovolil kaj takega, kakor sem vam ravno povedal. Dandanes pa ne sme storiti kaj enakega tudi najboljši učitelj, ker preže nanj od vseh strani volčje, kdaj ga raztrgajo.

Takratne razmere so bile lepše kot danes. Prosto smo se gibali, prosto se šaljili in uganili marsikatero, ne da se nam je bilo bati, da jo ponese kdo takoj gorko na nos komu, ki nam tudi takoj hiti zaviti vrat. Bali se nismo ne vaščanov in ne duhovnov, kaj šele tovarišev učiteljev.

Z župnikom sva si bila v fari največja prijatelja v kljub temu, da sva o raznih stvarah živo debatirala, ker nisva bila vselej enakih misli. Le politike nisva rešetala, ker takrat politike — vsaj take ne, kot dandanes — ni uganjala duhovščina. Večer za večerom sem bil v župnišču, kjer smo kake dve uri tarokirali, nato skupaj molili pa šli spat. Skoraj vsak dan po šoli pa me je poiskal župnik, da sva šla na izprehod, kjer se je razpletal med nama pogovor o najrazličnejših stvareh. Jaz sem spoštoval njega in on je cenil mene ter dvigal moj ugled, kjer je le mogel.

Ker sem omenil, da sem bil na vsaki svatbi, naj omenim, da tudi župnik ni nobene zamudil. Tudi on je z vaščani pel, ker je bil dober tenorist, in z njimi krepko pil, ker je bil dober pivca, četudi ni nikdar udaril čez mero, in ob dobrem razpoloženju tudi plesa ni zametaval — pa se je ob svetih časih s svojim precejšnjim trebuškom zavrtel s kako starikavo ženico. V plesu je bil namreč meni enak.

Tako sva se razumela s prvim mojim župnikom, ker je bil mož poštenjak in precej svobodnih nazorov.

Naj se vrnem nazaj k svoji šoli! Ko sem videl, da se da v šoli doseči uspeh tudi po krajši poti, kakor so mi jo bili pokazali na vadnici, nisem se več oziral po dolgih vijugastih potih, da pridem do smotra, ampak krenil sem jo po najkrajši poti, ki se mi je zdela primerna. Na formalne stopnje se nisem prav nič oziral, in hospitacijske zvezke sem vrgel v kot in niti dnevnika nisem pisal. Takrat tudi še ni bil uveden.

Dnevnik smatram jaz za potreben — vendar pa ne za tako potreben, da bi bil brez njega uspeh nemogoč. Ko je našel neki nadzornik učitelja brez dnevnika, je sklenil v svetem strahu roke, zavil oči proti nebu in vzdihnil: »Kaj, brez dnevnika poučuješ? O, ljubi moj Bog!« — Vkljub temu pa je oni učitelj, četudi že v letih, eden najvzornejših učiteljev med nami!

Tudi jaz nisem pisal dnevnika celih 12 let, a rečem lahko, da sem imel v slabih razmerah prav dobre uspehe. In tako tudi pri Sv. Gregorju.

Namesto dnevnika pa sem vzel s seboj v šolo vselej razum in navdušenost. Tega, mladi prijatelji, vam ne sme manjkati. Razum mi je veleval, da tvarino, ki jo mislim poučevati, dobro premislim, navdušenost pa učitelja usposobi, da pridobi učence za pouk.

Smelo trdim, da je dolgočasnost največji greh učiteljev. Pri dolgočasnem človeku še odrasli zaspne, nikar otroci. Učitelj, ki stopa z ljubeznijo in živahnostjo pred učence, četudi brez dnevnika, doseže veliko več, kakor dolgočasnež z vsemi preparacijami in dnevniki. Res pa je tudi, da je sposoben za nadzornika le drugi in redkokdaj prvi.

Bog ne daj, da bi me pa v svet raztrobil napáčno — kakor da smatram vse priprave odveč! Ne — ne! V letu 1897. sva menda že pričela s tovarišem Likarjem pisati dnevnik, tedaj takrat, ko še ni bil ukazano. To pa zato, ker sva spoznala, da je prav tako.

Na svoje prvo službovanje sem prišel jaz z grozno pisavo. Pisal menda nisem lepše, kakor piše kateri slabših mojih učencev. To je bila neenakomerna, zmenčana pisava, da se čudim, kako sem mogel postati s tako pisavo učitelj! Pa še pazljiv nisem bil pri svojih spisih!

Pa pridem nekoč k staremu nadučitelju Arku v Sodražico in ga poprosim sveta glede matice. Prinese mi tisto, jo odpre in mi prične pojasnjevati njeno uredbo. Jaz pa sem malo poslušal, pač pa strmel v tisto skrbno, pravilno pisavo, četudi se je videlo, da jo je pisala ostarela roka. Enako skrbnost sem opazil pri Pavčiču v Velikih Laščah.

Pa me je postalo sram! »Kaj — tako stari ljudje so tako skrbni — ti pa si tak nemarnež?! — Ne, ne — tako pa ne sme biti!« In od tistega dne sem izkušal, da sem bil pri uradni pisavi nad vse skrben — in četudi moja pisava še mnogo let ni bila pravilna, a skrbno izdelani so spisi vseh poznejših let, razen prvega.

Tako sem rad zahajal k svojim starejšim tovarišem in jih izpraševal za svet, vselej pa odprl oči in užesala, da sem pobral in nesel domov vse, kar je bilo dobrega. Videl ali slišal sem pri njih časih tudi kaj takega, kar ni bilo dobro, vsaj po mojih mislih ne. Bil pa nisem predrzen, mlečnozob kritik, ki se košati z napredkom moderne pedagogike. Ali pa sem bil — kaj vem?

Imel sem v poznejših letih večkrat priliko videti, kako je prišel mlad tovariš v našo družbo pa je na vsa usta kritikoval svojega starega nadučitelja in deval vnič slednji njegov korak, svoje pedagoško vednost pa deval več kot na vrh mernika, tako da je bil skrajno neokusen.

Tovariši — svoje napake ima vsak izmed nas — eno pa imamo vsi skupno: star postane vsakdo, če le prej ne umre! Zato pa učitelju starini prizanašajmo, dokler vidimo, da se po svojih močeh trudi, da zadosti zahtevam stanu.

Kmalu boste vi na tem, mladi tovariši, da si boste izbirali službo. Kam pa si želite? V Ljubljano — ali v Kranj — ali v Rudolfovo? V Rakitno ali na Sv. Goro gotovo ne!

Veste, kam sem izbral jaz? Nikamor! Ko sem čital razpise, sem vložil dve prošnji za litijski okraj, eno za kočevski — ali me že dajo na Sv. Goro ali v Banjaloko — kaj to meni mar! Kamor me denejo, tam je gotovo šola in kjer je

šola, so gotovo tudi ljudje in travniki in polje in gozdi — in tam bom jaz sam svoj gospodar!

Pa so me djali k Sv. Gregorju — in nikdar se nisem pritožil! Z zadovoljstvom sem jo ubral na Slemene, z zadovoljstvom prebil gori dve leti — res da tudi z zadovoljstvom: jo mahnil v Šmartno pod Šmarno Goro, ker je bilo tu lepše. Tam sem bil na vrhu 763 m visoke gore, tu pa sem bil v znožju celo nekaj nižje gore. Pregovor pa pravi: Hribe hvali — pa v dolino se vali!

Tako storite tudi vi! Čim manj si izbirate, temprej pridete do kruha, in vsak kotiček naše Kranjske je, če ne že krasen, vsaj mičen — in najbolj zapuščeni gorski je kot najbolj potreben omike!

Kamor pa vas zanese usoda, se oklenite kraja z vso ljubeznijo. Zanima vas naj vsak siromak, vsaka koliba, vsak grm! In z radostjo boste opazili, da je v vsakem okraju toliko in toliko mičnega, lepega in krasnega!

In kamor pridete, se oklenite najprvo in z vso vnemo otrok! Otroci so ključ do src odraslih, zato si pridobite najprvo njihova srca! To pa se zgodi, ako ste vsem učencem enako pravični, ako se zanimate za vse enako! Zato pa se mi zdi opravičena zahteva, da je učitelj vsaj četrt ure pred poukom že v šoli, ker takrat se z učenci lahko pomeni tudi o izvenšolskih stvareh in si pridobi igraje otroško ljubezen.

Po tem principu sem se ravnal že takoj v prvem letu svojega službovanja in reči moram, da so mi bili otroci jako vdani, in ker so mi bili vdani ti, so mi bili vdani tudi starši.

Starše sem si pa pridobival še s posebno politiko. Je prišla mati in rekla: »Našega Mihe pa le fejest nabite, ker je tako poreden!« — »E, kaj bi ga nabijal, Miha je že fejest fant — majhno močan je sicer in živ, pa se bo že unesel!« — Pa je prišel oče: »Slišite, naš Jaka, ta je guncvet — ta jim dela skrbi, kaj ne!« — »I kaj — res je nekoliko živ in nagel, pa bo že bolje!«

Pa je bilo že res — prvi bi bil zaslužil, da bi ga bil res nabil, in drugi je bil res guncvet! Pa kaj bi bil dosegel, če bi jih na one grajalne besede tožil še jaz? Nič! Dečka bi bila morda doma res tepena, a če me doslej nista ljubila, zanaprej bi me bila še sovražila. Tako pa je bilo obratno. Mati je Mihi doma povedala, da sem rekel, da je fejest fant — in oče je pravil Jaki, da ga imam rad, ker sem ga zagovarjal. Rekel mu je najbrže: »Le priden bodi Jaka, pa bo iz Tebe še kaj!« — In tako sta mi bila otroka vsaj zanaprej vdana, če mi nista bila že prej.

Previdno je postopati novincu tudi pri šolskih zamudah. Ako starejši učitelj naznani učenca, no — ta že ve, kaj dela in ne upa si že vsakdo, da ga takoj nahruli. Drugače je to pri novincu. Ta je nova metla, ki dela malo »okolstav«, pa hajd, naznani pol razreda za vsako neopravičeno zamudo. To pa ljudi razburi in nič redkega ni, če pitajo učitelja novinca doma vpriso otrok s smrkovcem itd.

Saj je res treba vsako neopravičeno zamudo naznani, okrajni šolski svet, pa mora vsako zamudo v ponovnem slučaju kaznovati. Mi starejši pa vemo, da bo še mnogo Save steklo v Donavo, preden se vse to res tako zakonito izvrši.

Vrhutega je pa tudi res kruto, če je oče kaznovan že za vsako zamudo, osobito če otrok vkljub temu dobro napreduje. Zato je izkušati, da se otroci in starši pridobe na drug način za šolo.

Na svoji prvi službi sem imel prav dober obisk. Pa kako sem ga dosegel? Poklical sem mater zamujajočega otroka in ji rekel: »Poglejte, mati, zakaj ne pošiljata svoje Micke v šolo? Najboljša učenka bi bila lahko v razredu, ko bi hodila redno v šolo, tako je pa komaj zadostna! Jaz se jezim, otrok je žalosten, in vi se boste ob koncu leta kregali, da nič ne zna. Pa bi bili lahko vsi veseli — jaz, otrok in vi!« Od tistega dne je bilo boljše. Takih slučajev je bilo že v prvem letu mnogo.

In tako je bilo, da sem imel v prvem šolskem letu 6 tednov popolnoma prazno šolo, ker so bila vsa pota zasnežena. Ko pa je zapihal mogočni pomladni jug, so prišli prvi dan, ko so bila zopet prosta pota, takoj zopet vsi učenci v šolo.

In le tako je bilo mogoče, da sem imel ob koncu leta ugodne uspehe — in se nisem bal nadzornika. Kdaj pride in kdo pride — kaj je bilo to meni mar!

In res je stopil nekega dne med poukom reg 10. ure nekdo tak kot nadzornik v šolo. Priklonil se mi je molče in stopil molče k peči. Nisem ga še nikdar videl in ne vedel njegovega imena. Pa ga tudi vprašal nisem. Kakor on molče, tako molče sem se priklonil jaz njemu.

Videl sem le, da je duhovnik in kot tak je gotovo nadzornik, ker drugače bi si ne upal kar tako v mojo šolo. In po tem sem uravnal svoje ravnanje. Odprl sem

zatvornice svoje, takrat precej živi fantaziji in svojemu gibljivemu jeziku in — na nadzornika niti mislil nisem. Kakor da ga v šoli ni! Šele, ko je sam izrekel željo, da naj pokažem, kaj učenci znajo, takrat sem pustil otroke govoriti.

To je bil nadzornik Komljanec — in reči moram, da je bil zadovoljen on z menoj in jaz z njim.

Tako, glejte, mladi tovariši, se mi je izpolnilo mnogo mojih nad! Službo sem imel, uspehe sem imel in nadzornika sem imel, ki se ga mi ni bilo treba nič bati. Le § 55. — ta me je zapustil — kakor vse moje tovariše! Zanj se prekljamo že celo vrsto let, a preslaba je bila naša moč! Dajte — stopite še vi v našo sredo, vi mladi in čili fantje — z mladimi in svežimi močmi ter pomagajte, da pomoremo temu paragrafu do veljave, kakršno bi moral že zdavnaj imeti! Daj Bog, da doživim to z vami in se veselim tega v vaši družbi v bližnji prihodnosti tudi jaz!

Vprašanje brez odgovora.

Tovariš urednik! Ko bi ti vedel, da so mi kakor bob debele solze orosile oči, ko sem čital, da je zopet velikantsko krdelo značajev zapustilo — svoje boljše prepričanje ter se vrglo v rodovitno naročje sv. Slomškarije, bi se tudi ti smejal do solz. Kot razsoden človek sem namreč pomislil še za ped pred nosom ter videl prihodnje čase, ko naju zapusti še poslednja jata biser- in kremen-značajev ter ostaneva, moj ljubi prijatelj, sama na klerikalnem slovenskem svetu! Reci torej, če ni že ta domislek vreden vsaj pest kakor bob debelih solz!

No, za danes je moj namen popolnoma drugačen. Kremen- in bisernoznačajev ne bom kadil, marveč posežem nekoliko globlje. Bilo je nekega vročega popoldne, ko smo izmučeni iskali ostankov kosila ob pol 4. popoldne »Pri zlati kapljici« v Ljubljani. Prej smo bili do grla siti Gabrškovi in še drugih puščob uradne učit. konference. Kar se oglasi naš dični Janko Žirovnik in pripoveduje, da on s šolsko mladino ne more škofo pozdraviti ob birmovanju, dokler ne dobi zato uradnega obvestila in obenem — seveda — tudi zato potrebnega oprostila za nekaj ur pouka. Čas je bil zato prekratek, ker dopisi iz Ljubljane v Borovnico romajo cele tedne, a škofov kočijaž je najbrž že tisto popoldne snažil slovečo Noetovo barko — škofovo kočijo — za prihodnjo soboto. Iz te zadrege ni mogel pomagati Žirovniku niti c. kr. okr. šol. svet niti sam nadzornik, ki je sicer precej radodaren s prijmi ki a la »Sie — ein so simpler Oberlehrer!« Toda srce se je nam olajšalo, ko je odprl usta znani Ribničan Löwenstück z Ljubljanskega polja in podal tole zlato resnico: »Škof je naš dušni pastir. Mi mu moramo biti poslušni. Zato je naša dolžnost, da ga pozdravimo. Za posledice se ne smemo bati.«

Kdo bi ne prisodil venca zmage taki modrosti!

No, mož, ki sicer ne zasluži teh vrstic, se je ta dan proslavil še drugače. Ker smo mu odgovarjali rezko in ostro zaradi njegove neznačajnosti, je vprašal slednjič junško, kakor da je vrgel na mizo poslednji trumf: I, kaj pa je značaj? — Seveda smo imeli vsi takoj na jeziku Niedergesässovo definicijo, Toda neki hudomušnež nas je prehitel: »Tone, značaj je nekaj takega, česar ti ne poznaš!« S tem je bila zadeva rešena — v splošno zadovoljnost in Tone-tovo grozno pohujšanje.

Odtod strah, dragi prijatelj, kaj bo, ako ostaneva sama na slovenski klerikalni zemlji med samimi neznačajji? Le pomisli, če pride k Tebi tovariš in Ti glasno toži, kako je nesrečen, ker se je ponujal že dvakrat in trikrat Slomškariji, pa ga niso sprejeli — ali ni zares vreden pomilovanja? Vsaj jaz bi mu dal groš, ko bi mi ostal ob mesecu od učiteljske plače. In naše dič-ne in veledične tovarišice, ki so se do nedavna ponašale z naprednostjo svojih očetov, dedov in pradedov, ali niso vredne, da bi jim človek privoščil poleg Slomškove zveze še zakonsko zvezo najmanj z baroni von — von — von X?

V taki družbi je res mene strah in ne zaman, zakaj ob bodočem količakaj neugodnem vetru se ti vzor-značajji lahko še pridružijo zopet v naše vrste. In potem, moj dragi prijatelj, potem nas bo preveč — zares preveč — po številu namreč — kakor jih je sedaj preveč pri koritu. Žalostna nam majka!

Za danes Ti samo še puščam vprašanje: Kaj je bolje, da ostaneva sama ali da nas bo preveč? Takih vzor-značajev čuvaj nas Bog!

Da si mi vrlo zdrav!

Tvoj

Radovednež.

Regulacija plač na Štajerskem.

Deželni poslanec dr. V. Kukovec je priredil shod v Podsvetju, kjer je govoril tudi o regulaciji učiteljskih plač na Štajerskem.

Govornik je dokazal, da je večina slovenskih učiteljev in učiteljic mnogo slabše plačana ko njihovi nemški tovariši in tovarišice. Ako bi mogel deželni zbor sprejeti vsaj novo regulacijsko predlogo deželnega odbora, ki določa odpravo dosedanjega sistema plačilnih razredov in torej izenačenje učiteljskih plač po celi deželi, bi to ne pomenjalo samo odprave velike krivice za naše učiteljstvo, temveč za ves naš narod. Če se klerikalci pritožujejo, da se porabi pre malo deželnih izdatkov v slovenskem delu Štajerske, bi se morali s toliko večjim navdušenjem oprijeti ponudbe deželnega odbora, ki noče izboljšati službene prejerake našega učiteljstva in s tem tudi zaslužke trgovcev, obrtnikov in kmetov, pri katerih naše učiteljstvo kupuje svoje potrebščine. Celjski »Narodni List« je priobčil iz govora dr. Kukovca odlomek, ki dokazuje potrebo regulacije učiteljskih plač z našega narodnega stališča, in statistično predočuje krivico, ki se nam sedaj godi.

Dr. Kukovec je govoril med drugim: »Na 621 štajerskih nemških šolah je 2168 šolskih razredov in prilično toliko nemških ljudskih učiteljev. Izmed teh šolskih razredov jih je 1041 v prvem plačilnem razredu. Iz tega izhaja, da je 48% nemških šolskih razredov z najboljšo plačo, to je s plačo I. razreda. V drugem plačilnem razredu je 936 nemških šolskih razredov ali 56% vseh šol in 43% vseh nemških učiteljev. V tretjem plačilnem razredu, torej z najnižjimi plačami, je samo 191 nemških šolskih razredov, ali 9% vseh šol. Najslabšo plačo ima med nemškimi učitelji le devet učiteljev. Izmed sto nemških učiteljev ima toraj 91 učiteljev razmeroma boljšo plačo prvega in drugega plačilnega razreda, slabšo plačo pa le 9 učiteljev, torej niti ne vsak deseti nemški učitelj. Razvideti je, da na nemških šolah dobi le majhno število učiteljev najnižjo plačo, namreč manj sposobne osebe ali oni, ki so se kaj pregrešili, nekako za kazen.

Zdaj si pa pogledajmo, kako je v kmetijskih šolskih občinah na Spodnjem Štajerskem! Slovenskih šol je v prvem plačilnem razredu samo 11 (nemških 217!), ali izmed šolskih razredov le 36 slovenskih v prvem najboljšem plačilnem razredu, torej samo 4%. S tem pa še ni rečeno, da je tudi 36 slovenskih učiteljev plačanih po najboljšem plačilnem razredu. Znano je, da so tudi na teh slovenskih ali — bolje rečeno — dvojezičnih šolah nastavljeni učitelji nemškega mišljenja, n. pr. Konjice, Vojnik, Vitanje, Slov. Bistrica, Leitersberg! V resnici imajo izmed 100 slovenskih učiteljev le 3 učitelji ugodnost najboljše plače (pri Nemcih je skoro vsak drugi učitelj plačan po prvem plačilnem razredu!) V drugem plačilnem razredu je pa 186 slovenskih šol ali 58% šolskih razredov in učiteljev ali 64%. V prvem in drugem plačilnem razredu je okoli 2000 nemških in le okoli 600 slovenskih učiteljev. Izmed sto nemških učiteljev jih je 91 v prvem in drugem plačilnem razredu in le 9 v tretjem naslabšem plačilnem razredu. Tretji plačilni razred je namenjen torej pri nemških učiteljih skoro le kaznovanim in manj sposobnim in mlajšim učiteljem.

Kaj pa pri Slovencih? Pri nas je 80 šol z 297 šolskimi razredi potisnjenih na najslabšo plačo tretjega plačilnega razreda! Vsak tretji slovenski učitelj, skupaj 32 odstotkov, je takorekoč prisiljen službovati za tako slabo plačo, kakor če bi se bil kaj pregrešil in bi bil za kazen tako slabo plačan! To je vnebovpijoča krivica, ki bi se morala kar najprej odpraviti.

Poziv slovenskemu učiteljstvu in napredni javnosti.

Kot žrtev neznosnih razmer je padel učitelj Cvetko Trafenik. Ni padel kot slabotnež, ki si ne upa živeti, temveč kot junak. Naše rane se zacelijo, pozabili bomo gorje, ne smemo pa pustiti, da vtone Trafenikov spomin. Pokopali so ga v naši odsotnosti in brez našega vedenja kot — zločinca, in ravno to nas je napolnilo, da pokažemo svetu, da ni bil Trafenik zločinec, ampak človek mnogo boljši od onih, ki ga obsojajo. Postaviti mu hočemo v Kostivnici na pokopališču spomenik ki naj leta in leta priča, kako so živeli in umirali učitelji v začetku XX. stoletja, pa tudi priča o posmrtni zvestobi njegovih tovarišev in napredne javnosti. Zato se tem potom obračamo na vse, ki jih je pretresla smrt mladostnega učitelja-trpima, da nam priskočijo s prispevki na pomoč.

Izkaz darov priobčimo v naprednih listih.

Prispevke je pošiljati na naslov: **Simon Sekirnik nadučitelj v Gaberju pri Rogatcu**; pojasnila pa daje **Miloš Verk, učitelj v Sv. Križu, tik Rogaške Slatine.**

Cerkev in politika.

Škof Bonomelli v Kremeni je napisal devdeset strani obsežajočo brošuro pod naslovom »Cerkev«, kakor smo to omenili že v zadnji številki. Ta brošura je v vseh cerkvenih in političnih krogih Italije zbudila izredno veliko senzacijo. Škof Bonomelli, ki mu je danes osemdeset let, je že znan zaradi svojega italijanskega nacionalnega mišljenja in svojega prizadevanja v svrhu cerkvenih in socialnih reform. Dobil je zaradi tega od Vatikana že več ukorov. V omenjeni brošuri se bavi z razmerjem med Italijo in Vatikanom, z razmerjem med domovino in cerkvijo in z razmerjem med vero in politikom.

Pravi, da je cerkev sicer božjega izvora, ali, po dolgem svojem potu preneseno med ljudi, jo pokrivata tudi človeški prah in umazanost. Zato pa se onega, kar je v njej božjega, ne sme zamenjavati z onim, kar so dodale človeške roke. Nihče ne more trditi, da bi bili zato, ker je cerkev sveta, sveti tudi papeži, škofje in drugi duhovniki. Nikdar niso pogrešili oni, ki so izvrševali svojo sveto pravico, opominjajoč cerkvene pastirje na njihove dolžnosti, kakor n. pr. Katarina Sienska in Girolamo Savonarola, kateri poslednji je moral pretrpeti mučeniško smrt na gromadi. Zastopniki cerkve bi se morali spominjati, da niso nič drugega, nego skromni zastopniki Kristovi. Papeževa nezmožljivost ne sme imeti nič skupnega s politikom, v katere področju so izpostavljeni zmotam in slabostim. Glavna namera te knjige pa je: pomirjenje med cerkvijo in državo.

Kako veljavno se dajajo ta izvajanja kremonskega škofa aplicirati tudi na naše slovenske razmere! Škof Bonomelli je prepričan, da bi bilo pomirjenje med cerkvijo in državo le na korist — obema! Prepričan je, da je zamenjavanje koristi vere in politike le na škodo — prve. Istotako smo prepričani mi, da je pri nas indentificiranje koristi kake politične stranke s koristmi vere in cerkve le na neizmerno škodo za resnično versko čuvstvom. Tudi najhrupneje zmagoslavje ne odpravlja pri nas dejstva, da se spajanje vere s politikom sicer res silno debeli — stranka, da se pa s tem zastruplja razmerje med enim delom naroda in zastopniki cerkve, kar gotovo ne more biti na korist tej poslednji. Zamera gor, zamera dol: naše uverjenje je, da govori kremonski škof prav, ko pravi, da naj ne bo cerkev, ki je božjega izvora in ki bodi zato sveta in vzvišena, v odvisnosti od politike, ki je, pa naj se reče, kar hoče, in naj jo izvršuje, kdor hoče, vendarle delo človeškega uma, torej izpostavljeno — zmotam!

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Iz vodstva Zaveze.

S IV. vodstvene seje upravne dobe 1912/13 (13. februarja 1913).

1. Koncem lanskega leta je bila razposlana okrožnica »Društveni izkaz naročnikov Zavezinih listov« vsem Zavezanim učiteljskim društvom.

2. Moravska učiteljska Zveza je izdala »Zbrane spise Komenskega«. Nas je naprosila, da bi preskrbeli v vseh slovenskih naprednih listih vabilo na naročbo te knjige. Prošnji se je že ugodilo.

3. Vsem predsednikom naših učiteljskih društev se je odposlala okrožnica z stran zglastivne pevcev — učiteljev k »Pevskemu zboru učiteljske Zaveze«, ki naj bi se osnoval po vzoru moškega pevskega zbora moravskih učiteljev.

4. »Spomenica o preganjanju kranjskega naprednega učiteljstva« je že izgotovljena. Sestavitelju se je izročil ves izbrani material, ki ga je imela Zaveza.

5. Določijo se cene inseratov »Učit. tiskarne« v Zavezinih listih.

6. Razpravlja se o sestavi novih deželnih učiteljskih Zvezah, katere zahtevajo nova Zavezina pravila.

7. Odbornik »Zveze slovenskega učiteljstva v Avstriji«, učitelj Adolf Šustr iz Chrudima, prosi, da bi se mu posodili proti primerni odškodnini klišiji od mladinskih spisov: »Dane« (A. Rape) in »Turki pred sv. Tilnom« (J. Slapšak). Ti dve povesti predstavlja v češčino. Sklene se, da dobi vse klišije brezplačno, toda proti vrnitvi.

8. Akademsko društvo »Triglav« se zahvaljuje za brezplačno pčšljanje Zavezinih listov in se priporoča za nje še v prihodnje.

9. Z merodajnimi faktorji se ugotovi, da izhajata odslej »Zvonček« in »Popotnik« natanko ob določenem času.

10. Predsedstvo »Zveze slovenskega učiteljstva v Avstriji« se sporoči, da je vzel upravni odbor naše »Zaveze« z veseljem in z velikim navdušenjem na znanje, da namerava imeti »Zveza« svojo odborovo sejo v Ljubljani ob naših slavnostnih dneh.

11. Na dopis iste »Zveze« se odgovori, da pri novembarski odborovi seji nismo mogli biti navzoči, ker bi za toliko dni ne bilo mogoče dobiti dopusta in ker so s tako udeležbo spojeni precejšnji stroški, katerih pa naša »Zaveza« doslej še ne more utrpeti. Iz istih vzrokov se tudi ne bi mogli udeležiti odborove seje, ki je bila istotako določena na Dunaju, meseca januarja t. l.

12. Poskrbi se, da se dobi na merodajnem mestu po poslancih izkaz o koroških učiteljih, ki so izprašani iz slovenščine; zakaj slovenščine zmožni učitelji se predstavljajo v najbolj nemške kraje, na koroška slovenska tla pa pošilja vlada učiteljevat trde Nemce.

13. Nekemu državnemu poslancu se na njegovo prošnjo odpošljejo obširni podatki o vsem učiteljstvu na Slovenskem, ker jih bo rabil pri razpravi v parlamentu, kadar pride na razgovor znani § 55.

14. Za koncert, ki se vrši ob priliki 25letnice »Zaveze«, so se razposlala vsem Zavezanim društvom okrožnice in prijavnice.

15. Članek »Vzroki za deficit učiteljskih listov« se je odposlal v ponatis vsem slovenskim naprednim listom.

16. Na vabilo »Društva inženirjev v Ljubljani« se sklene, da se udeleži naša »Zaveza« po dveh zastopnikih skupnega posvetovanja o preosnovi dosedanjih srednjih šol v enotne zavode, ki bi absolventom poleg humanistične vzgoje podali tudi zadostno izobrazbo v naravoslovnih in drugih za življenje prepotrebni vedah.

17. Z ozirom na dr. J. Pregljevo povest »Pogubljeni in oti« v koledarju »Družbe sv. Mohorja«, se sklene, da se v svrhu natančne informacije obvesti vse naše učiteljstvo na ta način, da se dobesedno in brez komentarja ponatisne v 8. števil. »Učit. Tovariša«: 1. naš tozadevni protest, 2. odgovor družbenega odbora in 3. naša »Izjava«, glede katere zahtevamo, da jo prinese prihodnji družbeni koledar.

18. Vodstvu sta bila poslana dva rōkopisa s prošnjo, da izideta v »Mladinski knjižnici«. Ker moramo z izdajo novih zvezkov malo počakati, da se razprodado dosedaj izišli zvezki, se tej prošnji za sedaj ne more ugoditi.

19. Ob sprejemu deputacij Slovanskih učiteljev v naših jubilejnih dneh bo precej izrednih stroškov, katerih pa Zavezina blagajna ne bo vzmogla. Zato se sklene, da se prošni za podporo nekatere denarne zavode in občinski zastop mesta Ljubljane. Vsa Zavezina društva pa naj prispevajo v ta namen najmanj po 10 K. To vsoto naj odpošljejo društva takoj, ali pa naj obveste vodstvo Zaveze vsaj do 15. aprila t. l., kdaj nameravajo nakazati določeni prispevek.

20. Deželne učiteljske zveze naj se ustanove najkasneje do našega letošnjega jubileja. Vsakemu našemu učiteljskemu društvu, ki je pri tem tangirano, se odpošljejo nova pravila naše »Zaveze« in pravila obeh že obstoječih deželnih učiteljskih Zvez.

Kranjsko.

Deželno slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani priredi svoj II. letošnji poučno-zabavni večer v soboto, dne 29. marca ob polu 8. zvečer v Narodnem domu, pritičje desno. — Predava tov. Fr. Črnagoj: § 24. drž. šolskega zakona. K temu večeru svoje člane najvljudneje vabi odbor.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za Celjski okraj je zborovalo 6. t. m. v Sokolskem domu. Zborovanja se je udeležil tudi g. nadzornik J. Supanek. Poleg jako lepega števila članov (48) sta bila navzoča gosta tt. Stritar in Žgajnar. — V prelepih besedah se je spominjal predsednik nedavno umrlega t. Fischerja. — Iz obilice društvenih zaved navajamo sledeče: Nanovo sta pristopila kot člana tt. Milica Fischerjeva in M. Wudlerjeva. Število zadnjih omenjenih neplačujočih udov se je znatno skrčilo. — »Popotnik« prihaja v naš okraj v 29. »Tovariš« v 36 izvodih. Je nekaj šol, ki niso naročene ne na eno, ne na drugo naše glasilo; jih je pa tudi nekaj, na katerih so vsi tt. naročniki »Tovariša«. — Vabilu Šaleškega učit. društva se odzovemo s tem, da priredimo 1. junija izlet v Topoljšico. — Glasom dež. zak. iz 1870. l. § 5, je učiteljicam dovoljeno poučevati le v prvih štiri šol. letih. — Došlo je vprašanje: »Ali se ne bodete zganili zaradi regulacije plač?« Stališče, ki ga zavzemajmo v omenjeni zadevi, je bilo že nekolikokrat precizirano.

— G. nadzornik je umestno pojasnjeval, da nam od dežele ni ničesar pričakovati, temveč obrnimo na se pozornost države. Tov. predsednik je ponosno poudaril: »Ni nam treba vedoma delati v propast šole. V današnjih razmerah slabi učiteljstvo, da se ne zaveda, kdaj in kako in z njim naravno tudi šola.« — Resolucija, ki je bila sprejeta v tej zadevi, je navedena spodaj. — Tov. Černej je podal informativno poročilo o delovanju »Zadruga«, t. Brinar je pojasnil ravnanje pri nakupovanju pri »Zadrugi« dobaviteljih. — Tov. Petriček je v poezijepolnih besedah podal sliko zvezdnatega neba. Najvažnejši poedinci in skupine nadnamcev so dobili v poslušalcih odkrite simpatije. — P. Sevnik nas je seznanil s telovadbo na glavnih orodjih po sokolskem sestavu. — Naslednje zborovanje je 1. majnika. — **Resolucija**, sprejeta na zborovanju Celjskega učiteljskega društva, dne 6. sušca 1913, se glasi: »Lehrerbund naj po zastopnikih Verbanda in Zveze v kratkem zopet stori korake pri c. kr. deželni vladi, da čimprej izposluje sklicanje štajerskega deželnega zbora ter da se koj v začetku zasedanja stavi na dnevni red regulacija naših plač kot nujna zadeva. Pri tej priliki naj se c. kr. vlada opozori na nevarnost katastrofalne posledice, ki bi jih nadaljno zavlačevanje našega krušnega vprašanja imelo za usodo mnogih učiteljskih oseb, oziroma, učiteljskih familij. Zveza slovenskega in nemškega učiteljstva cele državne polovice pa naj stori korake pri c. kr. osrednji vladi na Dunaju, da se pospeši izvršbo finančnega načrta in z njim saniranje dež. financ. — Učiteljska beda naj se ne obeša v javnosti na veliki zvon; posebno pa protestiramo, da bi se naše krušno vprašanje presojalo s stališča političnega strankarstva in spravljalo v zavisnost s polit. strankami.

Gornjegrajsko učiteljsko društvo ne zboruje zaradi neke zapreke dne 6. aprila t. l. na Gorici, kakor je bilo namenjeno, nego se vrši zborovanje tega društva dne 1. majnika t. l. ob 10. uri dop. v Gornjem gradu. Vzpored se objavi pravočasno. Zdrave in vesele velikonočne praznike in vstajenje k boljši bodočnosti želi vsem Ivan Kelc, t. č. predsednik.

Književnost in umetnost.

Novi Akordi. V dvanajsto leto svojega obstanka stopajo Novi Akordi z nedavno izšlo številko. Da njihovo delo visoko cenimo, smo dokazali že večkrat, ko smo na tem mestu priobčili priporočila, ki jih Novi Akordi v polni meri zaslužijo. Vseslovensko glasbeno življenje je ob njihovem rojstvu krenilo na drugi, že zdavnaj prej potrebni tir, in dasi je list imel koj v začetku neprijatelj, se je svobodno razvijal in obelodanil toliko skladb, ki bi brez Novih Akordov zaman čakale objave najmanj 30 let. Še večjega pomena je književna priloga Novih Akordov, ki hvali po zaslugi in neusmiljeno biča, kar je gnilega in škodljivega razvoju slovenske glasbe. Tako lahko brez pretiravanja trdimo, da so Novi Akordi list, kakršnih drugi narodi nimajo. Priporočamo jih in jim želimo pri občinstvu več uvaževanja! Sotrudnikom Novih Akordov se je v zadnji številki vredno pridružil Emil Hochreiter s klavirsko točko »Valse nobles I.« Adamič podaja v vsakem oziru zanimiv dvospjev »Poj, petelin, zoro mi naznani«, ki mu je besedilo vzeto iz Golarjevega »Bosanskega perivoja«. Starokopitni pevovodje se bodo ustrašili Ravnikovega mešanega zbora »Ženjica«, kdor se ne prilagodi pevcem in občinstvu, ga bo izvajal, če je prav težak. Nazadnje srečamo še Pavčiča s samospjevom »Padale so cvetne sanje«. Pavčič zna izbirati tekste in jih prikupljivo uglasbiti. Omenjeni samospjev je ubran na mehke, nežne strune in ugaja zaradi blesteče klavirske spremljave. Književna priloga ima mnogo raznovrstnih poročil, kritik, polemiko med Sattnerjem in Krekom ter novice iz glasbenega sveta. —ec.

Slovensko deželno gledališče so morali dne 11. t. m. zvečer zapreti, ker je k predstavi prišlo komaj 20 oseb. Je to znamenje časa? — Dne 16. t. m. je gostovala v Kalmanovi opereti »Jesenski manever« subreta osješkega gledališča Grossova (Marosi) z lepim uspehom. —ec

Popotnik objavlja v 3. letošnji številki to-le vsebino: 1. Dr. Iv. Lah: J. J. Rousseau kot človek in pedagog (konec). 2. J. Černy — K. Přibil: Narodna pedagogika (dalje). 3. G. Kerschensteiner — Pav. Flerè: Šolstvo v Münchnu. 4. Anton Kosi: Učiteljeva priljubljenost pri šolski mladini. 5. † Janez Koprivnik. 6. Književno poročilo: Ocene, Novosti. 7. Razgled: Pedagoški paberki. — Šolska higijena. — Skrb za obrambo mladine. — Šolske in učiteljske vesti. — Inostransko šolstvo. — Prosvetna kronika. — Razne vesti. — Mala poročila.

Politiški pregled.

* **Koliko se je leta 1911 v Avstriji plačalo osebno dohodninskega davka.** Osebno dohodninski davek je moralo plačati leta 1911 v Avstriji 4.235.701 oseba, 14,9 odstotkov vsega prebivalstva. Dohodki vseh teh oseb so bili proračunani s 5382 milijoni kron, okroglo 400 milijonov več kakor leta 1910. Plačal se je osebno dohodninski davek v znesku 93.200.000 kron in se je za 7.700.000 K povečal. Na Kranjskem se je plačalo 740.000, na Štajerskem 3.970.000, na Koroškem 820.000, v Trstu 2.180.000, v Istri 470.000, na Goriškem 360.000 in v Dalmaciji 450.000 K dohodninskega davka.

* **Užitninski davek** je prinesel državi 1911. leta 423.900.000 K, 30.600.000 kron več kakor leta 1910. Žganje je dalo 106.600.000 K, špiritove drože 760.000, nadzorna pristojbina za denaturiranje špirta 1.100.000, pivo 87.800.000, sladkor 159.900.000, petrolej 26.100.000, vino 13.500.000, meso 18.000.000, drugi predmeti 1.700.000, užitninski zakupi 5 milijonov 900.000, dohodarstvene vaščine 2 milijona 40.000 kron.

* **Značilna prepoved predavanja.** Urednik sofijskega lista »Bolgarija« je nameraval v Pragi prirediti predavanje o razmerah na Balkanu. Policija je pa predavanje prepovedala z utemeljitvijo, da bolgarščina v Avstriji ni v »deželi navaden jezik«. V Trstu se je pa prav iste dni vršil — albanski kongres, ki ga vlada ne le ni prepovedala, marveč ga celo sama aranžirala in na vse mogoče načine podpirala. Malo več — vsj navidezne — obzirnosti bi gotovi krogi nasproti slovenskemu delu državljanov pač le morali imeti.

* **Prusko nasilstvo proti Poljakom.** Pruska zbornica je 11. marca 1912 obravnavala proračun naseljevalne komisije, ki na zahodnem Pruskem in v Poznanju goni Poljake z njih rodne grude in naseljuje Nemce na uplenjeno poljsko zemljo. V zvezi s proračunom je zbornica otvorila glavno razpravo o novi nasilnosti pruske vlade proti Poljakom, ki zahteva 230 milijonov mark za ojačenje »nemštva« na zahodnem Pruskem in na Poznanjskem. Poljedelski minister je naglašal, da se mora ponemčevanje poljske zemlje nadaljevati. Konservativci so izjavili po svojem govorniku, da dovoljujejo zahtevano vsoto, govornik centra je izjavil, da odklanja njegova stranka predlogo, ki ne odgovarja pravic in ustavi. Svobodni konservativci in narodni liberalci so tudi izjavili, da se s predlogo strinjajo. Proračun je zbornica na to sprejela in novo nasilno postavo nakazala proračunski komisiji.

* **Ustanovitev mladočeške stranke na Moravskem.** Dne 17. t. m. se je v Brnu vršil ustanovni shod mladočeške stranke za Moravsko. Novoustanovljena stranka bo obrnila svojo ost v prvi vrsti proti napredni ljudski stranki, ki jo vodi dr. Stranjsky. Stranka se namerava udeležiti že prihodnjih deželnozbornskih volitev.

Srednješolski vestnik.

** **Učiteljišče v Kastvu.** Gradnja ponosne stavbe novega c. kr. učiteljišča v Kastvu v režiji goriške stavbene tvrdke Žnidarčič i. dr. se je zopet pričela. Dela je ogromnega, ker bo stavba velikanska, a za prostor morajo vsako ped izstreljevati, ker je ves hrib živa skala. Vendar je nade, da bo letos delo dobro napredovalo. Stavbno vodstvo se trudi na vse možne načine: samo da ne bi drugi metali polen pred noge, pa bi bilo vse dobro.

** **16leten gimnazijec pred naučnim ministrom.** Te dni je prošil za avdienco pri naučnem ministru Hussarku 16letni gimnazijec Simon Weich iz Horodenke. Prišel je kot pooblaščenec svojih tovarišev na horodenški gimnaziji, da se pritoži čez neznosne razmere v zavodu in zahteva, da se zavod kratkoma zapre. Minister je mladeniča sprejel in smehljuje poslušal njegova logična in odločna izvajanja; zapisoval si je celo važnejše stvari. Weich je živo opisal težave in bridkosti učencev in se ogorčeno izrazil o krivičnih dvojkah, ki so mu preprečile napredovanje v 4. razred. Na ministrova vprašanja je Weich odgovarjal točno in brez strahu. Minister ga je končno odpustil z besedami: »Škoda bi bilo, če bi prekinili nauke. Pridno se učite, iz vas bo enkrat gotovo še kaj.«

Kranjske vesti.

—r— **Zborovanja v Ljubljani** so se vršila v sredo in četrtek. V sredo je zborovalo Ljubljansko učiteljsko društvo, v četrtek pa so zborovala društva: Narodna šola, Vdovsko učiteljsko društvo, Dru-

Šolske potrebščine Marija Tičar

vseh vrst priporočaj cenj. učiteljstvu in sl. šolskim vodstvom

trgovina s papirjem in galanterijo
Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 26
(nasproti „Zlate kaplje“)

Zaloga Grubbauerjevih in Slatnarjevih zvezkov ter vseh priprav za obrtno-nadaljevalne šole.

Cene nizke!

Postrežba točna!

štvo slovenskih učiteljic in Hranilnica in posojilnica Učit. konvikta. — O zborovanjih objavimo pozneje posebna poročila.

—r— **Društvo »Vrtnarska šola«** ima svoj redni občni zbor dne 6. malega travna v Kamniku v kavarni Vanossi ob tretji uri popoldan.

—r— **Odbor obrtnonadaljevalne šole v Kranju** je v svoji seji dne 11. marca t. l. sklenil, da se pomnoži število tedenskih učnih ur za trgovske učence I. razreda na šest tedenskih ur. Glede pokritja primanjkljaja, izkazanega v proračunu za leto 1913., je sklenil zadevo predložiti mestni občini v Kranju s prošnjo, da prevzame jamstvo za vsakoletni morebitni primanjkljaj.

—r— **Iz ljudskošolske službe.** Za suplentko na mesto na dopustu se nahajajoče učiteljice Leopoldine Podobnikove na Gori je bila imenovana prov. učiteljica v Zgornjem Logatcu Franciška Kavčičeva. Za provizorično učiteljico v Dolnjem Logatcu je bila imenovana Helena Kraigherjeva iz Rakeka. — Za provizorično učiteljico in voditeljico šole na Dobravi pri Kropi je imenovana Marija Sajovic, doslej provizorična učiteljica v Gorenjih Gorjah. — Za supleta na šolo pri Devici Mariji v Polju je imenovan namesto učiteljice Ivane Majer, ki je zaradi bolezni na dopustu, absolvirani učiteljski kandidat Franc Jankovič, dosedanja suplentka na šoli na Viču Marija Držaj je imenovana za provizorično učiteljico na šoli v Polhovem Gradcu. Za prov. učitelja na štiri-razrednici pri Sv. Jerneju v krškem okraju je imenovan Viktor Sotenšek, na mesto nadučitelja Riharda Megušarja pa, ki je zaradi bolezni na dopustu, je imenovana za suplentinjo v Podzemlju absolvirana kandidatinja Katarina Vrtačičeva. Tereza Črnogorjeva je imenovana za začasno učiteljico v Višnji Gori. Učitelj Friderik Dermelj je imenovan za začasnega voditelja na isti šoli. Učiteljica Eliza Zupančičeva je imenovana za začasno učiteljico v Ribnici. Jospina Šterlekarjeva je imenovana za začasno učiteljico v Ratečah na Gorenjskem, Marija Bizjakova in Jospina Demšarjeva sta imenovani za suplentinji, prva na šoli pri Sv. Petru v Ljubljani, druga v St. Vidu nad Ljubljano.

—r— **Načrti za novo ljudsko šolo na Jesenicah na Gorenjskem** so izgotovljeni in tudi proračun je gotov. Poslopje samo bo stalo okoli 250.000 K, prostor okoli 70.000 K in šolska oprava tudi okrog 40.000 K, skupaj torej 360.000 K. Ako odštetejemo za to že nabrani denar 41.000 kron, bo morala najeti občina posojilo okoli 310.000 kron.

Štajerske vesti.

—š— **Štajersko učiteljstvo in draginjska doklada.** Štajerski deželni odbor je sklenil vzeti v pretres vprašanje draginjskih doklad deželnim uslužbencem in ljudskošolskemu učiteljstvu, čim se zaradi male finančne reforme pogloblja finančni položaj štajerske dežele. Ako deželni zbor zaradi obstrukcije ne bo imel prilike, da uredi to vprašanje, ga izvrši deželni odbor na lastno pest.

—š— **Iz seje deželnega šolskega sveta štajerskega** z dne 8. t. m. Imenovani so: prov. učitelj Jožef Wamlek iz Laškega za učitelja ravnatam; prov. učitelj v Grižah Bogomir Zdolšek za definitivnega učitelja ravnatam. Potrdili so imenovanje definitivnega učitelja v Slov. Gradcu (mesto) Maks Doba za učitelja na deški šoli v Gradcu. — Na štiri-razrednici v Sv. Marjeti ob Pesnici (III. plačilni razred) je razpisano mesto definitivnega učitelja; prošnje do 31. t. m.

—š— **Še mal popravek.** Vašemu koordinatorju nisem rekel, da je strašansko jurist, ampak da je purist, Franc Brinar.

—š— **Otroška predstava v Žalcu.** Žalskemu učiteljstvu je čestitati na otroški predstavi, ki jo je priredilo v nedeljo, 9. t. m. Srčkane deklamacije najmanjših in večjih šolskih otrok, krasno naštudirani pevski zbori, ki jih je spremljal na klaviru učitelj Vrečer, solopetja, nastop mladih umetnic kot solistin na klavir in gosli, pogovor dveh lastavičic, gledališka predstava »Lažniva Danica«, sploh skrbno izbran in ravno tako skrbno priučen vzpored, siguren in živahen nastop mladine, vzoren red, zraven pa okusno opremljen oder v krasni, električno razsvetljeni risalni dvorani, napolnjeni z ob-

činstvom do zadnjega kotička: vse to je napravilo na čutečega prisostvovalca globok vtisk. — Trud, ki ga je imelo učiteljstvo za to lepo prireditev, more prav ceniti le oni, ki je že sam uprizarjal slično predstavo. — In plačilo? Najboljše plačilo vam bodi zadoščenje na prelepem uspehu!

—š— **Umrla je** v Ljutomeru soproga ravnatelja meščanske šole, gospa Franja Spanda. — V Orehovi vasi je umrl gimnazijec 7. šole Jožef Rudolf.

—š— **Obrtno nadaljevalno šolo v Brežicah** obiskujejo samo Slovenci in se poučujejo slovensko. Potem bi moral, kakor druge slovenske obrtne šole na Sp. Štajerskem, tudi našo nadzorovati obrtni nadzornik iz Ljubljane. Da se našim Nemcem ne bi tu krivica zgodila, je občinski urad oblasti v Gradcu sporočil, da je šola nemška. Tudi tukaj se izvrši kmalu izpremembra v korist Slovencev.

—š— **Celjski mestni svet** je imel pretekli petek javno sejo, v kateri se je med drugim razpravljalo o vlogi krajnega šolskega sveta za Celjsko okolico glede šolske stavbe na stavbišču, ki ga je okoliška občina v ta namen že pred mnogimi leti kupila na Karlovske cesti v Celju. Mesto je bolj iz hudobije in nagajivosti kakor iz faktične potrebe projektiralo čez to stavbišče cesto proti bolnišnici, da bi novo slovensko šolo v Celju onemogočilo. Sedaj pa je izjavil v okoliškem občinskem zastopu dr. Ambrožič, da bo mesto prej kot ne odstopilo od ceste na tem stavbišču in da bi se mogla potem tu zidati nameravana okoliška dekliška šola, ne pa v Gaberju. Občinski zastop Celjske okolice ie na to priporočal krajnemu šolskemu svetu, naj bi vendar v smislu Ambrožičevega predloga povprašal pri mestu, kako stališče bi zavzelo napram šolski stavbi na omenjenem prostoru. Mestni svet pa je soglasno izjavil, da od dotične ceste ne oustopi, in je torej stavba nove slovenske šole za okolico v mestu onemogočena. Sedaj se bo prejkoprej začelo s stavbo v Gaberju.

—š— **Na naslov dr. Antona Korošca** je priobčila »Pädagogische Zeitschrift«, opisujoč samoumora učiteljev Karbe in Trafenika, sledeči apel: »Dva učiteljska samomora tekoma 48 ur! Ali bodo nadaljevali oni politiki, ki ne pripuste regulacije učiteljskih plač, svojo frivolno igro? G. dr. Korošec! Mi vas s tem resno vprašamo: Ali bodete še imeli vočljg takim strašnim dokazom za vnebovpijočo bedo učiteljstva pogum ovirati ureditev njegovih službenih prejemkov? Kaj takega skoraj ne moremo od vas verjeti. Vi ste duhovnik in bodete morali pred večnim sodnikom dajati tem hujši odgovor za nesrečne žrtve svoje politike. Prva dva, ki ju je gnalo siromaštvo v smrt, sta bila vaša rojaka. Premislite to, g. dr. Korošec! Ravno vaši rojaki trpe največ, ker so v najslabšem plačilnem razredu. Ali hočete še več tako strašnih dokazov za regulacijo učiteljskih plač provocirati? Pustite enkrat politiko na strani in bodite — duhovnik. Potem bodete že našli pravo pot, če se sestane štajerski deželni zbor meseca aprila ali maja in se bodete postavili na našo stran! — Oni, ki je to pisal je bil velik optimist. Zakaj, da bi mogel katerikoli izmed voditeljev naše duhovščine misliti in delati pravično in človeški napram političnemu nasprotniku, je popolnoma izključeno. Zategadelj bo nasprotnoval dr. Korošec s svojimi duhovniki regulaciji učiteljskih plač tako dolgo, dokler bo mogel in če se vse spodnještajersko učiteljstvo postreli. Za človeka, ki ni Koroščeve stranke volilec, ni in ne bo po mnenju duhovščine nikoli škoda.

—š— **»Štajerc«** in slovensko učiteljstvo. »Štajerc« graja v svoji zadnji številki spodnještajersko učiteljstvo, da vztraja navzlic preganjanju od slovenske duhovščine še svojim narodnim idealom zvesto, da podpira one, ki se nesebično trudijo in žrtvujejo za narodov napredek, da si političsko slabši. »Štajerc« poziva učiteljstvo naj ystopi v njegov tabor ali pa postane narodno docela indiferentno. Na prvi pogled je to neka mamljiva vaba — ali naše učiteljstvo je toli značajno, da vztraja tudi v sedanjih težkih časih v narodnem taboru. Ako mu pa hoče »Štajerc« zares nesebično dobro, naj vpliva na svoje kruhodajalce v nemško-nacionalnem taboru, da izposluje učiteljstvu zvečane vsaj — draginjske doklade. Pa na te bo čakalo slovensko in — nemško učiteljstvo zaman!

—š— **Iz ljutomerskega okraja** nam pišejo: Na neki desetrazrednici našega okraja službuje s kateheti vred dvanajst učnih oseb. Smrt pa si je izbrala izmed tega učiteljstva svojo žrtev, ki so jo pokopali ne v službenem, ampak v drugem kraju. Pokojnika je spremlilo k večnemu počitku mnogo tovarišev in tovarišic, da celo najodličnejše osebe v okraju. Izmed učiteljskega zbora omenjene šole pa je došlo k pogrebu rajnega tovariša komaj ena tretjina, dasi ležita oba kraja ob železnici. — Dogodilo pa se je, da je umrl kmalu na to v službenem kraju teh hiperkolegialnih učiteljic in učiteljev — dokler so taki, jih pač ne moremo nazivati kot tovarišice, oz. tovariši — umirovljeni duhovnik, katerega pogreba sta se udeležili polnoštevno tudi pri pogrebu lastnega kolega izostali dve tretjini omenjenega učiteljskega zbora, da, še celo šole prosto bi radi imeli isti dan, dočim se pogreba tovariša, ki so ga pokopali v nedeljo, niso hoteli udeležiti. Gg. učitelji in gđc. učiteljice, ki se vas tiče, vaše ravnarje je huda žalitev spomina vašega pokojnega tovariša, s takim postopanjem kompromitujete sami sebe in sramotite svoj lastni stan. Če še dodamo, da imajo na tej desetrazrednici šoli samo enega »Učiteljskega Tov.« naročenega, je slika dogotovljena. Sicer pa: čas vstajenja je tu; upamo torej, da bodete tudi vi, prizadeti, vstali in se pospeli do stanovske samozavesti!

Goriške vesti.

—g— **Kako se Nemci v Gorici množijo.** Nemci se v Gorici izdatno množijo. Nova železnica je pomnožila goriško nemštvo gotovo za 1000 oseb. Pred otvoritvijo te železnice je bilo v Gorici jako malo Nemcev. Svoje ljudske šole niso imeli. Nekaj penzioniranih uradnikov, nekaj častnikov s svojimi družinami, to je bilo vse. Danes je to že drugače. Nemci so si sezidali šolsko poslopje na Senenem trgu, ustanovili ljudsko šolo, ki jo je vlada kmalu po tem podržavila. Pred tremi leti je obiskavalo to šolo 60 otrok, danes pa ni v nemški šoli na Senenem trgu nič manj kakor 300 učencev in učenk! To govori dovolj jasno in glasno, kako se nemštvo v Gorici širi.

—g— **44 učiteljskih mest razpisanih.** V tržaškem političkem okraju ni razpisanih v stalno nameščenje nič manj kakor 44 učiteljskih mest.

—g— **Pregledovanje računov c. kr. okrajnega šolskega sveta** za goriško okolico se nadaljuje. Dosedaj so prišli na sled raznim nerednostim.

—g— **Furlanski študentje proti Gradiški.** Zopet so dvignili furlanski študentje, na čelu jim Březina, in ogrevali so se za laško pravno fakulteto v Trstu in protestirali proti Gradiški kot sedežu laške pravne fakultete. Izvolili so odsek, ki naj ukrene vse, da ne pride fakulteta v Gradiško

—g— **»Dijaška kuhinja«** in »Dijaška miza« v Gorici. Kam dovaja razdiranje, kaže tale slučaj: Pred leti so ustanovili v Gorici »Dijaško kuhinjo«. Potrebna je bila in storila je že veliko dobrega. Vodijo jo profesorji, ki se prav nič ne pečajo s politiko. Kuhinja je dobivala tudi podporo od strani deželnega zbora. Vse v redu in prav, ali klerikalci v Gorici so tudi hoteli imeti svojo dijaško kuhinjo. Ustanovili so jo in ji dali ime »Dijaška miza«. Morda je bilo dobiti kakega naivnega človeka, ki bi rekel, da tako, z dvema kuhinjama bo res izborno preskrbljeno za slovenske dijake v Gorici. Ali kaj se je zgodilo! Lansko leto je zboroval gor. dež. zbor in dovolil precejšnjo vsoto »Dijaški mizi« — »Dijaški kuhinji« pa nič. V petičijskem odseku goriškega deželnega zbora imajo vedno večino Slovenci in lani so klerikalci poskrbeli za svojo »mizo«, »Dijaški kuhinji« so dali pa brco. To je bilo vse obsodbe vredno. Proti koncu lanskega leta smo čitali v »Soči« dolgo pritožbo »Dijaške kuhinje«, da gre slabo, da je premalo podpor, fond bo izčrpan, da se občuti posebno to, da kuhinja ni dobila deželne podpore in da je nevarnost, da bo treba ta dobrodelni zavod zapreti. Pred kratkim smo čitali pa v klerikalnih listih presenetljivo vest, da bo »Dijaška miza«, če pojde tako naprej, kmalu prazna in ničesar ne bodo imeli, kar bi položili nanjo!

—g— **Podpore obrtno-nadaljevalnim šolam.** C. kr. ministrstvo javnih del je do-

volilo z odlokom z dne 22. novembra 1912., da se izplačajo kuratorijem obrtno-nadaljevalnih šol v naši deželi podpore v polovičnem iznosu prispevkov za leto 1913., katerih visokost se šele določi. Obrtno-nadaljevalne šole, ki pridejo pri tem v poštev v slovenskem delu dežele, so: V Gorici 1430 K, v Kanalu 270 K, v Ajdovščini 323 K, v Mirnu 425 K, v Renčah 424 K, v Solkanu 641 K 50 vin., v Gabrovici 101 K, v Nabrežini 540 K, v Sežani 190 K, v Bovcu 110 K in v Tolminu 188 K.

—g— **Izpit iz slovenske stenografije** je pred izpraševalno komisijo v Zagrebu pred kratkim napravil vadniški učitelj c. kr. ženskega učiteljskega v Gorici Ivan Vovk. Tak izpit je doslej napravilo v Zagrebu že lepo število Slovencev.

Tržaške vesti.

—t— **Podržavljenje tržaških srednjih šol in laške fakultete v Trstu.** V petek in v soboto preteklega tedna so se vršile konference jugoslovanskih poslancev dr. Rybača, dr. Gregorina in Spinčiča z ministrskim predsednikom grofom Stürgkhom in justičnim ministrom dr. Hochenburgerjem glede nameravanega podržavljenja tržaških srednjih šol. Poslanci so omenili tudi od vlade nameravano ustanovitev laške šole za ladijske strojnike. Daljša debata se je razvila tudi glede ustanovitve laške pravne fakultete v Trstu. Pri tej debati so dobili poslanci vtisk, da vlada pod nobenimi okoliščinami ne bo sprejela sedeža laške fakultete v Trstu.

—t— **Slovenska učenjakinja.** Pred seboj imamo zvezek izvestij geološke družbe na Dunaju (Mitteilungen der Geologischen Gesellschaft, Wien, V. 1912), ki ga popolnoma izpolnjuje spis »Der Drauzug in Hochpustertal«, ki ga je spisala naša rojakinja, Tržačanka, gospica dr. Marta Furlani, hčerka tov. Furlanija, učitelja na državni ljudski šoli na Lipskem trgu. Ne prisojamo si zmožnosti, da bi ocenjevali spis sam; zato naj navedemo le, da se je priznani geolog prof. Süß izrazil o spisu: »Lepo delo me je v resnici jako razveselilo. Spis napravlja vtisk zanesljivosti, dasiravno nasprotuje marsičemu, kar je veljalo doslej, in sme veljati v resnici za bistven napredek v razumevanju tega važnega dela naših Alp. Moje odkritosrčne čestitke na njem.« Tudi naše najodkritosrčnejše čestitke gospici doktorici!

—t— **Analfabeti na Primorskem.** Glede analfabetov prednjači na Primorskem Istra s 60.08% analfabetov, od teh pride na istrske Hrvate 74.1%, na Italijane pa 49.1%. V Trstu samem je bilo veliko več analfabetov kot v Ljubljani (Ljubljana 8.47%, Trst 14.20%). Furlanski del goriške dežele šteje 31.66%, tolimski okraj (slovenski) 28.66% in sežanski okraj 21.98%.

—t— **Tržaški deželni zbor.** Uradna »Wiener Zeitung« priobčuje cesarski patent, s katerim je sklican tržaški deželni zbor na četrtek, dne 27. marca.

Istrske vesti.

—i— **Da vemo kako in kaj!** Gospod Rennato Pecchiari, tiskar in trgovec s pi sarniškiimi potrebščinami v Kopru, je začel razpošiljati šolskim vodstvom, oziroma učiteljstvu koprskega okraja na ogled vzorce pisarniških in šolskih potrebščin v svrhu blagohotne naročbe. Stvar je čisto navadna, tudi zakonita, zato v popolnem redu; in nikomur bi niti na misel ne prišlo, baviti se s to stvarjo, ker vsakdo, celo Turek ima pravico, makari tudi kristjanu ponujati svojo kramo. Ali stvar ni tako nedolžna, kakor izgleda na prvi pogled, marveč ima jako pisano ozadje. Gosp. R. Pecchiari je namreč hud italijanski nacionallec in kot tak smrten sovražnik Slovanov, kakor je večina naših primorskih Italijanov. Gospod tiskar je tudi vnet in priznan sportman, kar je vsekako lepo in hvalevredno, če goji kdo sport iz ljubezni do sporta samega. Toda g. Pecchiari ne zaradi svojega telesa toliko zaradi sporta samega, temveč najbrže tudi zaradi tega, da vidi uspehe svojega truda na hrbtu kakega priljubljenega Slovenca. Ko je bilo namreč še slovensko učiteljske v Kopru in so nekateri Italijani videli v tem pljuvalnik, kamor so lahko izpljuvali svoj kulturni žolč, je bil g. tiskar med prvimi, ki so jim bili

slovenski dijaki v to, da so jih lahko dosita zasramovali in jim, če je bilo možno, tudi dejansko pokazali svojo — naklonjenost. Ostala družba teh »sportmanov« naj si krepí in blaži telo in um še nadalje kakor hoče; v svojem negativnem delovanju je nezanimiva. Interesanten je le g. Pecchiari, ki mu je prišla sedaj na misel lepa ideja, da uporabi svoje vsestranske zmožnosti tudi v to, da bi med toli priljubljenimi Slovenci in (kar je najlepše) med svojimi nekdanjimi zasramovanci poizkusil še svojo trgovsko srečo. Res, s čudom se moram vprašati, na kak način naj pridem do tega, da bi svojega nekulturnega nasprotnika, ki sem mu bil večkrat osebno torišče zasramovanja in celo dejanskega izbruha, gmotno podpiral z naročevanjem njegovih izdelkov?! Dovolj imamo svojih dobrih trgovin, naša naravna dolžnost je, da nje podpiramo; če pa hoče že tujerodec živeti od nas, mora biti pa toliko kulturen, da vsaj spoštuje našo narodnost!

Koroške vesti.

—k— **Pedagog Benda na delu.** Kar piše »Mir« v št. 9. v članku: »Pedagog Benda na delu«, da prestavlja namreč slovenske učitelje v nemško gorovje, a Nemce v lepe slovenske doline, je popolna resnica. Resnica pa je tudi, da jih drži tam, dokler le možno, akoravno tudi prosijo proč. Resnica je tudi, da Benda ne drži svoje dane besede in da se ni zanašati na njegove obljube. Bodi, da si ne upa ali noče, a nekaj pa je gotovo: Za Bendo tiči dvorni svetnik Barcsay, ki ga Benda jako spoštuje, to se pravi: se ga silno boji. Barcsay pleše po piščalki Volksrata in priganja Bendo ter ga udriha po plečih. Tako gre ta mašina, ki naj bi ji za jako pravičnega označili novi dež. predsednik že davno napravil konec ter vzpostavil zakonite razmere.

—k— **Protí Slovencem.** V nedeljo dne 2. t. m., so zborovale podružnice nemškega »Schulvereina« za celovško okolico. Zastopane so bile po odposlancih podružnice: Trenjvas, Grabštani, Žihpolje, Gospa Sveta, Ribnica, Št. Jurij na Pesku, Št. Peter, Žrelec, Št. Tomaž, Vetrinj, Borovlje in celovški odseki moških in mladeniških podružnic. Zborovanej je vodil profesor Wute. — Govoril je Dunajčan Willscher. — Borovljski okraj bo skoro gotovo za Rož ustanovil lastno zvezo. — Istotako so sklenili ustanoviti za celovški okraj svojo okrajno šulferajnsko zvezo. — Dobernič zida svoj most čisto po narčtu — in bo kmalu onstran Karavank!

—k— **Slovenecem v posnemanje!** Dva neimenovana v Beljaku sta darovala za nemški Schulverein in za Südmarko vsak po 2000 K!

—k— **Nemški šulverein za Pliberk in okolico** je zboroval pri Leitgebu v Sinčivesi. Zopet je govoril potovalni učitelj Willscher z Dunaja. — Zastopane so bile podružnice: Dobrlavas, Železna Kaplja, Galicija, Guštanj, Miklavčevo in Črna. Ustanovili bodo zvezo za Pliberk-Dobrlavas—Železna Kaplja!

—k— **V Borovljah je krajni šolski svet** sklenil uvesti kuharski in gospodarski pouk v III. razredu deklishe meščanske šole. — Pouk se bo vršil v poslopju nove meščanske šole.

—k— **Preprečena krivica.** Zadnjič smo poročali, da je bil imenovan nadučiteljem za Glinje nadučitelj Wruhlich iz Slov. Plajberga, in to na pritisek nemškega Volksrata. Slov. delegacija se je zavzela proti temu škandaloznemu imenovanju in vložila protest. In to pot je menda vendarle pomagalo. V uradnem listu čitamo, da je nemškutarski učitelj Wruhlich resigniral na to mesto in da bo bržkone še enkrat razpisano. Vsekakor pa opozarjamo slov. delegacijo, da tudi v drugo stoji na straži, ker ni izključeno, da nemški Volksrat, oziroma deželni šolski svet zopet iztakne kako škodo. Glinje so slovenske, in tja sodi samo slovenski učitelj! Nemškutarskih razgrajčev nam ni mar, ker hočemo živeti v miru.

—k— **Stavka deželnega šolskega sveta koroškega.** Po hudih bojih so si ohranili Slovenci svoje pravice na ljudskih šolah v Strojni, v Št. Danielu in v Vogrčah. Toda deželni šolski svet se še vedno ne zmeni za tozadevne odločbe ministrstva in ne izpolni svojih dolžnosti. Bridka je namreč pot teh nemških spokorjencev v Canoso. Nasprotno, namesto da bi se izvršile najvišje odredbe, hujskajo nemški naduteži še naprej proti Slovencem, in značilno se je izrazil deželni šolski nadzornik Benda napram neki učiteljici. Rekel ji je, seveda po nemško, sledeče: »Ni dovolj, da je kompetentinja izborna učiteljica, ampak se mora pečati tudi s politiko in pridružiti se mora ljudem, ki predstavljajo nemško stranko.« Opozarjamo oblasti na to postopanje in zahtevamo od-

ločno, da se take turške razmere v koroškem šolstvu kratkoma odpravijo. Če šolske oblasti nastopajo na tak način, kako se more kaznovati slovenske starše, če tem nasilstvom primerno odgovore?! —k—

—k— **Slovenščina na koroških šolah** se po prizadevanju naših »pedagogov« Benda-Juvan-Morotovega kalibra vedno bolj peganja. Tem gospodom se zdi germanizacija koroških Slovencev še vse prepočasna; zato hočejo Volksratu in nemškim obrambnim društvom priskočiti na pomoč s prav radikalnim sredstvom na ta način, da vržejo slovenščino popolnoma iz koroških šol. Pri tem računajo: Mladina, ki se ni priučila slovenskemu pismenemu jeziku, tudi ne bo mogla čitati slovenskih knjig in časopisov in bo navezana zgolj na nemško čtivo. Potom nemških knjig in časopisov se bo navzemala nemškega duha, in uspeh ponemčevanja bo gotov. — Temu stremljenju slavni koroški »pedagogov« primerno so zakonito določene, za slovenske učence obligatne 3 ure slovenskega pouka malone po vseh koroških šolah izrinile, in sicer večinoma na ta način, da so jih slavne šolske oblasti zaukazale nastaviti na konec popoldanskega pouka. Torej po šoli, ko je odšla večina šolarjev domov, se je poučevala slovenščina in so maloštevilni slovenski učenci, ki so se priglasili za ta pouk, po pravici smatrali to ravnanje kot nekako kazen in so polagoma tudi — izostali! Naši slavni »pedagogi« pa so kajpada z vso resnostjo zatrijevali, da slovensko ljudstvo ne mara pouka slovenščine na šolah. Ali ne tiči v tem največja zlobnost naših šolskih organov, ki so vendar poklicani, da čuvajo zakone in pravico! — Koder pa so na splošno zahtevajo slovenskega ljudstva, oziroma krajnih šolskih svetov uvedene slovenske ure, pa poučujejo slovenščino nemškutarski učitelji, ki pismene slovenščine sami niso zmožni; naravna posledica temu je, da je pouk tak, da se ga Bog usmili. Tako n. pr. poučuje nemškutarski nadučitelj v M. na Z. svoje učence na ta način: Čitajo sicer nekoliko slovensko iz slov. berila, a ne razumejo, ker jim učitelj ne razklada; govorijo pa nemško, n. pr. »Türken heist auf slovenisch sirk.« O kakem spisju iz slovenščine sploh ni govora, in to se godi na šoli, ki jo obiskuje izmed 210 učencev le 9 Nemcev; vsi drugi pa so Slovenci. — Da bi pa tudi pod temi razmerami ne ostal kak atom znanja slovenščine preveč na slov. mladini, kar bi proces germanizacije utegnili ovirati, so si slavni koroški »pedagogi« znali pomagati tudi iz te zadrege: Učitelj piše na tablo: »Ersuche, dass mein Sohn (meine Tochter) die slovenische Stunde nicht besucht.« Otroci prepisujejo na listek, starši podpisujejo, in »nevarnost«, da bi slovenski otroci priučili slovenskemu čitanju, je konec! Ali to ni žalostna slika iz koroške šole?

Splošni vestnik.

»Moje prvo berilo« (K. Wider) je že v delu in bo te dni dotiskano in zvezano. Sedanja izvršba te knjige je v vsakem oziru boljša in lepša od prvotne zaloge, posebno slike se odlikujejo z živimi krasnimi barvami, ki bodo gotovo razveselile otrokovo kakor tudi učiteljevo oko. Prepričani smo, da vpeljejo ta abecednik povsod, kjer ga dobe na vpogled. Ako ga kdo izmed c. nadučiteljev iz Štajerske, ki prično novo šolsko leto po Veliki noči, hoče na vpogled, naj se obrne z dopisnico na Učit. tiskarno, ki mu rade volje postreže z enim izvodom. Abecednik se začne razpošiljati takoj po Vel. noči. Kdor dobi knjigo na vpogled, naj jo blagovoli pokazati še drugim tovarišem, da jo spoznajo.

Velespoštovana, preblagorodna dobrotnica Ana... Tak je namreč naslov ljubeznivemu pisemcu iz Koprivne na Koroškem. Ako ste vse, drage tovarišice Ane, tako srečne, ne vem. Da je pa to nekaj posebnega za nas Ane, sem prepričana, ker je ime Ana tiskano, medtem ko je rodbinsko ime zraven napisano. Naši ljubi klerikalci že zopet fehtarijo, in ker gre takrat za cerkveno sv. Ane, naj pa Ane še posebno strsejo svoj mošnjček. — Ali, ljubi naši »prijatelji« klerikalci, verujte, da imamo Ane ravno tako prazen mošnjček, kakor Tereze, Marije, Antonije itd. — Pa kaj to naše klerikalce briga! Če gre za fehtanje, se vseeno spomnijo uboge učiteljske pare. Ali tam, kjer bi učitelstvu lahko pomagali, tam ga prezirajo in tlačijo. V državnem zboru glasujejo proti zvišanju učiteljskih plač, v deželnem zboru štajerskem slovenski klerikalni poslanci obstruirajo ter s tem zavlačujejo tako potrebno regulacijo, na Kranjskem dele podpore svojim pristašem. Pri fehtanju pa ne delajo razlike med klerikalcem in naprednjakom. Tam naj se klerikalci izkažejo »velespoštovane, preblage do-

brotnike«, kakor nas nazivljajo v svojem preljubeznivem fehtarskem pismu ter nam naj dajo, kar nam gre! Do takrat pa naj le darujejo klerikalci in, če hočejo, še Slomškarice, saj so dobile 25% doklado. Napredna Ana.

Društvu »Narodna Šola« v podporo ubogim učencem, je gospa Marija Tičar, trgovka s papirjem in pisarniškimi potrebščinami v Ljubljani, Sv. Petra cesta, poslala 50 kron. Za ta veledušen dar se odbor iskreno zahvaljuje.

Nemški učitelji proti nemški obstrukciji na Češkem. Nemška učiteljska društva pozivljajo nemške poslance na Češkem, na izločitev učiteljskega vprašanja iz kompleksa spravnihi pogajanj, če pa to ni mogoče, naj opuste obstrukcijo v deželnem zboru. Društva pozivljajo tudi centralno organizacijo nemškega učiteljstva na Dunaju, naj pripravi vse potrebno za demonstrativen štrajk.

Velikodušno volilo. Ogrski bogataš baron Albert Wodianer je zapustil svoje 100 milijonov vredno imetje državi s pogojem, da razdeli polovico obresti tega kapatala njegovim sorodnikom, drugo polovico pa porabi za kulturne namene.

Papir se podraži. Osemnajst avstrijskih in ogrskih papirnic se je sporazumelo, da iz ozirov splošne draginje povisajo cene papirju.

Razgled po šolskem svetu.

— **Eksportni akademiki** so sklenili, mirno nadaljevati svoje študije in počakati, da se bo eksporna akademija imenovala kot trgovska visoka šola. —c.

— **Na nemški praški univerzi** je med izpraševanjem pri rigoroznih izpitihi nameril neki medicinec revolver na izprašujočega profesorja. Na zahtevanje profesorja je rigorozent odložil orožje; izkušnjo je uspešno prebil. —c.

— **Dijaški grob.** Na Dunaju je umrl mladi slovenski medicinec, Tine Jenko. Pokojnik je bil jako nadarjen, navdušen Sokol i med slovenskim dijaštvom splošno priljubljen. Doma je bil iz škofjeloške okolice. Bodi mu zemljica lahka!

— **Na Bolgarskem** je v veljavi zakon, da odpro šolo, kjerkoli je 20 za šolo godnih otrok. Zato ima Bolgarska danes 12.000 učiteljev, zato stoji Bolgarska na tako odličnem in častnem kulturnem stališču.

— **Aretacija šolskega nadzornika zaradi sleparstva.** Šolskega nadzornika dr. Falkiewiczza iz Rzeszowa so aretirali. Proti nadzorniku se je podalo nešteto ovadb zaradi raznih sleparstev.

Uradni razpisi učiteljskih služb.

Št. 1524. Goriško.

V tolimskem šolskem okraju razpisujejo se sledeča stalna učna mesta:

a) mesto stalnega nadučitelja večrazrednic: Cerkno, Podbrdo, Sedlo;

b) mesto stalnega učitelja in voditelja enorazrednic: Borjana, Čadrg-Laz, Gorje, Jageršče-Krnice, Jevšček-Ravne, Lazec, Logje, Lom, Nemškirut, Novake, Orehek, Otalež, Pečine, Planina, Podbela, Ponikve, Ravne-Zakriž, Robidišče, Ruti, Sela-Log, Strmec, Stržišče, Temljine-Loje, Trenta-Gor. Trenta, Št. Viškagora, Vrsno-Krn, Zalaz;

c) mesto stalnega učitelja štirirazrednice v Bovecu;

č) mesto stalne učiteljice večrazrednic: Bovec, Čezsoča, Srpenica, Tolmin.

Redno opremljene prošnje vložiti naj se pri c. kr. okr. šolskem svetu v Tolminu predpisanim potom tekom 4 tednov po razpisu v uradnem listu »Osservatore Triestino«; t. j. do vstevši 19. aprila 1913.

Pripomni se, da so vsa gornja mesta že začasno zasedena.

[C. kr. okrajni šolski svet v Tolminu, dne 11. marca 1913.

Učiteljska tiskarna v Ljubljani

r. z. z. o. z.

Francišškanska ulica št. 8

priporoča sledeče mladinske spise:

A. Rapè: Mladini, I. zvezek.
Spisi Mišjakovega Julčka, I., II., III. zv.
E. Gangl: Zbrani spisi, I., II. zvezek.
J. Slapšak: Turki pred sv. Tilmom.
A. Rapè: Dane.
J. Ribičič: Kraljestvo čebel.
M. Gregorič: Otroški oder. IX

Vsaka šola naj bi imela vsaj po toliko izvodov teh najboljših mladinskih spisov, kolikor ima razredov.

Ceniki zastoj in poštnine prosto.

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani. registrirana zadruga s omejenim jamstvom.

Promet do konca februarja K 24.506.62.

Uradne ure: Vsak četrtek od 1/2 2.—1/2 3. popoldne in vsako soboto od 6.—7. zvečer.

Naznanilo. Kdor želi od zadruga kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v pošt-nih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Knjigoveznica

Iv. Bonač

Ljubljana, Šelenburgova ul.

priporoča vsakovrstna knjigoveška dela, galanterijo, passepartuje itd. Posebno močna vez za knjižnice in čitalnice.

Cene zmerne, delo solidno.

Snažno se oblači vsa rodovina, ki si naroči zbirko vzorcev iz češke tkalnice

Marije Jirsové

učiteljeve soproge, v Novém Hradku p. Met. (dobaviteljica dež. osrednje zveze učiteljskih društev v Češkem kraljestvu).

Dobiva se 2—8 m dolgih odrezkov cefira kanafasa, flanele, platna, modrotiska itd. Zavoj 45 m za 18 K, najlepša kvaliteta 40 m za 20 K franko, franko, tudi polovica zavoja za 9, oziroma 10 K.

Blago je stalobavno in močne kakovosti. Naročite in ostanite stalni odjemalci. Vzorci blaga zastoj in franko.

Jan Legova knjižnica I., II. in III. zvezek:

Dane.

Povest za mladino s štirimi slikami. Spisal Andrej Rapè. Spis je odlikoval s častno nagrado občinski svet ljubljanski. Cena 1 K, po pošti 16 vin. več.

Turki pred Sv. Tilmom.

Zgodovinska povest s petimi izvirnimi slikami. Spisal Julij Slapšak. Spis je odlikoval s častno nagrado občinski svet ljubljanski. Cena 1.20 K, po pošti 16 v. več.

Kraljestvo čebel.

Mladinski spis. Spisal Jožef Ribičič. Cena 80 vin., po pošti 16 vin. več.

Naročajte in širite naše liste in knjižice!

Naročajte Domače ognjišče!

Vodstvo Zaveze.